

# AZAZEL.

DR. IVAN PREGELJ.

## ŽALOSTNA IGRA V ŠTIRIH DEJANJIH.

### O se be:

Juda Simonov iz Keriota (30 let).

Mirjam iz Magdale (19 let).

Suzana, njena hišna in prijateljica (30 let).

Lia, njena strežnica (15 let).

Natanael Tolomajev iz Kane.

Tomaž, v Knjigi imenovan Neverni.

Joanab Cebedejev iz Betzajde (mladenič).

Simon Kefa Jonov iz Betzajde (starec).

Levi Alfejev iz Kapernavma.

Joel, hasan jeruzalemski.

Asim, mlad žid, Liin ljubi.

Glas in svetlobni lik Ješue iz Nazare.

Sadokovi, perušim, rimski vojaki, ribiči, berači, romarji, obsedenec, bebec, slepec, moški, žene, otroci.

Dejanje se godi v dneh učenja in trpljenja Jezusovega med prvo in zadnjo Velikonočjo v Magdali, Kapernavmu, na vztočnem bregu Tiberijskega morja in ob Olski gori na Markovi pristavi.

### PRVO DEJANJE.

Magdala. Dom lepe in blodne Mirjame ob jezeru: hiša in vrt. Ob hiši čez vrt so vidne silhuete sosednih streh, med njimi del večernega neba in nekaj jezera. Na vrtu oljke, oleandri, terebintini grmi. Iz Mirjamine hiše stopnice na vrt. Ob hiši klop za počitek. Sredi vrta dva sedeža ob malem vodnjaku v slogu rimskega okusa. Za tema sedežema stopnice nekam navzdol med oljke k domačemu vodnjaku. Strehe v perspektivi z leve v desno (Asim, I. in II. molilec), streha III. molilca na levi, tesno nad vrtom. Z Asimove strehe stopnice v silhueti. Vhod na vrt nekje za Mirjamine hišo. Levo in desno od igralca. Svetloba se menjuje iz težke zarje v medlo luč vztočnih zvezd. Slika diha ljubzensko-idilsko razpoloženje.

#### 1. prizor.

Suzana (poje nevidna v hiši Mirjamine).

Pevajte pesem, žalostno pesem! Kdo je pel?

Pele so pesem hčerke iz Engadi, hčerke pastirjev, trudne ob ognju mrzle noči. (Harpa.)

Lia (na pragu z vodnim vrčem). Trudne ob ognju mrzle noči. (Stoji.)

Suzana (kakor prej).

Pevajte pesem, žalostno pesem! Kdo je pel?

Pela je pesem lepa Tamara, hčerka kraljeva, trudna in sama v mraku noči. (Harpa.)

Lia (ponovi). ... v mraku noči. (Gre nizdol v vrt, mimo srede v ozadje, kjer utone po stopnicah.)

Suzana (kakor prej).

V zemlji saronski so vse vode splahnile. (Obupno.)

Vetri kedarski so vso roso popili.

Še terebintam se veje suše. (Harpa.)

Lia (se vrne z vrčem). ... se veje suše. (Harpa utihne.) O, kako je stara Suzana. Njena pesem boli do solz. (Gre v hišo po stopnicah.)

#### 2. prizor.

Glas trombe, ki je oznanila konec pripravljalnega dne in začetek sobotnega počitka. Na sosedne strehe stopajo molilci, ogrinjajo se k molitvi, stoje v smeri proti levi.

I. molilec (zdolgočaseno, zaspano, nizko). Mi kamoha...

II. molilec (živo, vedro). Mi kamoha bahelim...

III. molilec (nestrpno, izzivajoče; neviden na levi). Mi kamoha bahelim Jehovah. Slavimo Večnega, našega Boga in Boga naših očetov.

I. molilec. Potomca Davidovega, svojega hlapca naj pošlje kmalu.

II. molilec. Naj pride; naj bo glas njegovega rogu kakor grom.

III. molilec. Njegovo ime je Sveti. (Kratek premor. Harpa.)

I. molilec. Dal je zgodnji dež in pozni dež.

II. molilec. Pomnožil je zrno v klasu in odebelil jagodo na grozdu.

III. molilec. Njegovo ime je Silni.

I. molilec. Gospod, Gospod!

II. molilec. Usliši moj klic!

III. molilec (nenadno, strastno, nagnivši se nad Mirjamine vrt, da je viden). Kadar boš obiskal v jezi svoji dom nečistnikov, prizanesi temeljem moje veže. Upepeli dom greha, ki je blizu, hišo prešeštnih in ležišče blodne, da ne bo več ležala z malikovalci v nesramnosti svoje krvi. Naj umolkne dom smeha, naj bo gluha šum halila, kimore in piščali, vriskajočih v noč. (Tiho.)

II. molilec. Sosed! Z besedo jezno motiš mojo molitev.

I. molilec. In ognja ne kliči, da se res ne vzbudi v pogubo.

III. molilec (še strastneje). Od Tira so prišli in od Cezareje jih je klicala in jih je vzela v vežo, da je z njimi sedela in nečistovala. Sedem jih je bilo in osmi je prišel pod mrak.

I. molilec. Peniš se in slino pljuvaš, kakor božjastni.

II. molilec. Svojega lastnega prača ne vidi, da bi ga pometel. Ne bo se še zgostil mrak, pa bo že pogrnil in legel za ograjo krvi, da bi ženo oprezoval sosedno, Cetejko.

Asim (stoprv viden). Ženo Cetejko? Oj, očka! Ali si prav za res Amorejec?

III. molilec (besno). Šakali! V samotni lajate na pravičnega. Bežite in strah naj vas goni.

II. molilec. Licemerec! Pod tefilinom in talitom iščeš z očmi lepe sosedne žene. Loviš z ušesi vzdih njenih slasti, ki niso zate.

I. molilec. Sam je šakal. Obiral bi kosti, ki so jih oglodali psi.

III. molilec. Utihi, obsedenec.

I. molilec. Polakomil si se za belim ramenom.

II. molilec. Za oblo nogo, ki igra v veselem plesu.

I. molilec. Požira slino za dudaim-jabolkom, ki mu ne zori.

III. molilec. Hudiči!

Asim (dobrohotno). Hudo te prijemljejo, očka. Pa saj menda ni res, kar so rekli. Siva ti je brada. Bodi moder. Ne marajo sercev mlade žene. (Tišina.)

#### 3. prizor.

Lia (z vrčem iz hiše. Harpa. Polglasno). Še terebintam se veje suše...

Asim (prijetno). Šalom lak, lepa Lia.

Lia (vedro). Lekin lešalom, prijazni Asim. (Gre nizdol k vodnjaku, potem ko je prijazno prikimala mladeniču na strehi.)

**Asim.** Lepa Mirjam je svoj dan slavila, so pravili. Ali je veliko darov prejela?

**Lia** (vidna le v gornji del telesa). Ne prešteješ jih do jutra.

**Asim.** O! To bi dolgo štel.

**Lia.** Le, čuj! Od trgovca v Sidonu dragega stekla in škrlatne tkanine, dvakrat namočene, pa za en sam koder las z njene glave.

**Asim.** Zlato so njeni kodri.

**Lia.** Od trgovca, starca v Tiru, bisere, dišeče vino in z zlatom obrobjeno suknjico za cvet z njenih nedrij.

**Asim.** Dvakrat zlato je cvet z njenih nedrij.

**Lia.** Res je. Starci so radodarni. Vedo, da niso prijetni.

**Asim** (nagajivo). Ali govori Lia iz lastne skušnje?

**Lia** (podobno). Govorim, kakor sem videla. Stari sadok Filon je poslal talent srebra za en poljub njenih ustnic.

**Asim.** Trikrat zlato je poljub njenih ustnic.

**Lia** (užaljeno). Asim je še mlad, naj se potruji, ga bo dobil zastonj.

**Asim.** Lia je norčava. Potrudi se naj, pa bo izvedela, čigave ustnice išče Asim.

**Lia.** O, to bi daleč in dolgo iskala v Galileji.

**Asim.** Niti premaknila se ne bo, a bo z roko našla.

**Lia.** Kdo bi mladim verjel. Saj niso zvesti.

**Asim.** Asim bo zvest do groba. (Harpa v tišini.) Pa dej, kaj je še prejela Mirjam?

**Lia** (vsakdanje). Kaj še? I, iz Cezareje mizo iz šitimovega lesa in srebrn svečnik. Potem iz Tiberije...

**Asim.** ... od stotnika, ki žveči česen?

**Lia.** Baš od njega, porrum et allium! vrč, poln seklov. Potem še pletenico lekitov z nardo od Kuza, Herodovega oskrbnika. Pa je bil njegov zadnji dar.

**Asim.** Kako more to biti? Ali ni njen najljubši? Ali je ne mara več?

**Lia.** Malo več.

**Asim.** Bil sem zdoma, odkod naj vem?

**Lia.** Kuzo je umrl. Obesil se je.

**Asim.** Ni mogoče!

**Lia.** Tako je. Nekdo, ki je vedel, je šel k Herodu in je rekel: Glej, tvoj oskrbnik je Kuzo, pa ni zvest. Tvoj denar jemlje in daje lepi ženi v Magdali. Tedaj se je Herod, njegov gospod, razsrdil in poslal straže. Kuzo pa je šel in je obvisel na lastnem pasu.

#### 4. prizor.

**III. molilec** (se pokaže; hripavo). Prekleta naj bo, zločesta zavodnica. V pepelu naj sedi vse noči do jutra. Noseči ženi je ukradla moža, očeta nerojenemu detetu.

**II. molilec** (istotako zopet viden). Ali si vdovi brat, da te boli njena žalost? Saj ji je obudil porod in je sama šla in razodela nezvestega moža.

**I. molilec** (mirno). Ne bi verjel, da je žena sama šla.

**II. molilec.** Kdo drugi neki?

**I. molilec.** Šel je mož. Človek, ki mu je bil Kuzo nadležen pri blodni.

**II. molilec.** Tuji človek, ki ji upravlja vinograde in oljčno bogastvo?

**Asim.** Simonov?

**I. molilec.** Juda iz Keriota.

**Lia** (z vodo v vrtu). Tiho bodite!

**III. molilec** (krčevito). Torej lačni varuh premoženja nečiste žene!

**Lia** (proseče). Tiho!

**III. molilec.** Ne bom tiho. Na vse grlo bom klical: Ogenj nad hišo nečisto, žveplo nad streho krvi.

**II. molilec.** Ne rjovi. Sam si lačen blaga in žene. Sebi kličeš ognja in žvepla.

**III. molilec.** Med gadje jezike sem zašel, v besedo struparjev sem padel.

**I. molilec.** Vedno eno golčiš, kakor ročni mlini poješ vedno eno. Nadležen si.

**Lia.** Neprijazni ljudje, odkod ste se našli v sosedstvo?

**Asim.** Kaj ne! Kakor bratje so, ki delijo dediščino.

**Lia.** Ne vem, kakšni so bratje, ki dediščino dele.

**Molilci** (nevidni).

#### 5. prizor.

**Asim** (je stopil po stopnicah niže dol v vrt). O! Prijetnejši je pogovor s teboj.

**Lia.** Ali me rad slišiš?

**Asim** (dvoreče). Halil — škranček si mi. Visoko v zraku visi in poje jutru in poldnevu in večeru. Ko pade v polje in setve, je mrak, je noč, je žalost. Lepo je tvoje ime, Lia.

**Lia.** Tvoje je kakor dišeče olje, Asim. (Odloži nezavedno vrč.)

**Asim.** Asim bar Munim iz rodu Sefatijevega. Samo staro in slepo mater imam.

**Lia** (zaupno). Jaz pa sem hči Rahele, ki je rekla: iši — moj mož Aterju iz rodu Eze hijev. Pa je umrla pred njim in si je vzel Saro, ki me ni božala.

**Asim.** Še ljubši mi je Lia, ki je imela mačeho.

**Lia.** Ljub mi je Asim. Ljubil je mater, sivo in staro. (Harpa.)

**Asim** (je prišel prav dol na vrt, kakor v zadregi). Glej, kaj so hotela vedeti usta? Kdaj pa se je zgodilo grozno s Kuzom?

**Lia.** Pred tremi večeri, ko je Mirjam slavila svoj dan. Bila je vesela in ko so pili na njeno ime, so ubili silno sidonskega stekla. Poljubila je starca —

**Asim** (veselo). Brezzobega Filona?

**Lia.** Za talent srebra. Rimljana česnikarja je mažnila.

**Asim.** Pa ne morda celó z nardo Kuzovo?

**Lia.** Baš s Kuzovo, ki je tisto uro pretrpel smrt.

**Asim** (se nasmeje). To je pa res zvestoba za zvestobo.

**Lia.** Kaj ne? Potem je pa še plesala. Sredi vesele pesmi pa je poslušnila in zaklicala, da jo je poklical njen najljubši. Pa kdo je slišal?

**Asim** (resno). Če ni bil žalostni duh, ki je tisto uro izšel iz telesa Kuzovega.

**Lia.** Kaj vem jaz. (Molk nekaj hipov.)

#### 6. prizor.

**III. molilec** (zopet viden). Saj sem s strehe svoje vse videl in slišal. Pijana je bila, Mardoheja je klela in Aman je blagoslovila.

**Lia.** Morda je res govorila v pijači. Saj je celo padla in ležala kakor mrtva. Takrat je prišel njen oskrbnik Juda in je rekel: Tvoj prijatelj Kuzo je mrtev.

**II. molilec.** Glej, volka! Je tudi šakal in objokuje mrhovino. (Zopet neviden).

**Asim.** Pa ona? (Čuti je Suzanin klic iz hiše: Lia!)

**Lia.** Ne dá, da bi vse povedala. O, je sitna in stara.

**Asim.** Pri vodnjaku pod oljko bom bedel in čakal.

**Lia** (hudomušno). Nikari. Predolga ti bo noč samemu v rosi. (Zamahne z roko, hiti v hišo.)

### 7. prizor.

**Asim** (gre zamišljen navzgor po stopnicah in sloni in gleda za Lio).

**III. molilec** (moli). Šest ran sem prestal in sedmo prebolel. Kuzu pa se niso dnevi iztekli zaradi blodne žene in izprijene. Ne bo vdovi moža, da bi vzela dojenca na kolena, ko bo odprl njeno telo. Gorje ženi, ki ljubi slast in je kriva krvi. Stoji naj pri vratih in naj ji sodijo za greh. Zob za zob, kri za kri! Naj se razteče kakor voda pomladi, naj usahne mast njene mladosti v ognju.

**Asim** (zaljubljeno). Lia!

### 8. prizor.

**Lia** (se vrne iz hiše). Vrč sem pozabila.

**III. molilec.** V sobotni dan je vode zajela! O!

**Asim.** Ne vidim te skoro več, a slišim te, škrlanec.

**Lia.** Ali je Asim, ki me kliče, ptico? Kje je?

**Asim** (se nagne navzdol). Vedno pri tebi. Še v sanjah.

**Lia.** Vedno slajših besed je moj znanec. (Vzame vrč.)

**III. molilec.** Ne govori ponoči z dekletom iz izprijene hiše. Tvoja mlada leta bo zapeljala, ne boš čakal sivih las.

**Asim** (nevoljno). Nisi moj oče, da bi te slušal. V solncu vidiš madež in na otroku veselem greh, zato ker je greh in madež v tvojem lastnem očesu.

**III. molilec.** Na staro in slepo mater misli!

**Asim.** Mislim. Glej, ne bi je imel, da ni govorila kot dekle s strehe na streho z očetom mojim.

**Lia.** Pusti mračnega! Asim, sanjaj sladko!

**Asim.** Sanjal bom o škrlancu, da je vstal iz rosnih setev jutru in meni.

**Lia.** Sanjaj! (Gre.)

**Asim.** Kakor smokva si sladka. (Na streho, neviden.)

**III. molilec** (čemerno). Pogibelj je blizu. Mladina ne posluša več starcev. (Izžine.)

### 9. prizor.

Pozorišče je nekaj hipov prazno. Stemnilo se je popolnoma. Ozadje zažrne mrak, ko stopi Suzana z malo ročno svetiljko iz hiše.

**Lia** (za njo s preprogo). Pa za molitev naj ji pogrnem, si rekla?

**Suzana** (nevoljno, skrbno kot starejša služabnica). Za molitev, seveda.

**Lia.** Tebi, teta?

**Suzana.** Gospe, ubogi gospe.

**Lia** (nagajivo). Odkdaj je uboga? Pa da bo molila?

**Suzana.** Zoprna si. Zakaj ne bi molila?

**Lia.** Ali zna? Saj sem ji pogrinjala dozdam samo za spanje in ples.

**Suzana.** In če si ji — zdaj ji ne boš več. O, predolgo je plesala, predolgo je spala.

**Lia.** Deset let, kaj ne? Od svojega osmega godu. Pa saj bo še, da jo le prva žalost za Kuzom mine.

**Suzana.** Ne spominjaj njenih žalostnih let. Ne bo več plesala.

**Lia.** O, o! Ali ji je bil res tako drag? Ali je bil res on njen najlepši in ga ne bo pozabila?

**Suzana** (očitajoče). Grešila sem zaradi sorodstva, ko sem te vzela v njeno hišo. Izpridila si se. Ne name, nanjo v grehu si pogledovala.

**Lia.** Kaj pa sem rekla slabega? Ali se mi ne sme smiliti, če je tako ljubila moža, ki je že imel drugo, in mu ni mogla reči: iši — moj mož! (Gre s preprogo po stopnicah in se ustavi ob klopi.) Torej bo le res molila?

**Suzana.** Pogrni že! Poslala je vendar kozla v sveetišče za greh.

**Lia** (začudena spet popusti preprogo). O!

**Suzana.** In še Azazelu, duhu v puščavi, bo darovala v pravni dan.

**Lia.** O!

**Suzana.** Da boš vedela; Azazelu, duhu nečistemu, ki ji hodi v sanjah.

**Lia.** V sanjah? Teta! Kako ji hodi?

**Suzana** (nevoljno). Nečisto. V objem.

**Lia** (zase). Meni hodi Asim. (Glasno.) Teta, kako hodi Azazel?

**Suzana.** Ne čenčaj in pogrni.

**Lia.** Saj ne čenčam! Kje naj pogrnem? Tu? (Pokaže.)

**Suzana.** Tam. (Pokaže pod oljko pred hišo.) In ne govori toliko v svojih letih. Delaj pridneje.

**Lia** (užaljeno). Oh, teta, samo karaš me. (Molči, čez hip.) Pa kaj bo z gojem, ki ljubi česnik?

**Suzana.** Darove mu je poslala nazaj.

**Lia.** A starcu, ki nima zob?

**Suzana.** Gnusen ji je. Sporočila mu je, da ne bo več hodila v njegovo vežo in da je svoja vrata zaprla moškimi.

**Lia.** Ali vsem, prav vsem?

**Suzana.** Vsem.

**Lia.** Torej vsem. (Molk.) Zato seveda tudi tujcu, ki ji služi in je zoprni, Judi.

**Suzana.** Ali je tujec? Ali ni njen človek? Kdo ji je podvojil bogastvo? Kaj čenčaš! Saj je po njegovi besedi, ki je dobra in zdrava, spregledala in se ji je zagnusilo.

**Lia.** Kako naj umem? Za Kuzom žaluje, a ljubi Judovo besedo.

**Suzana.** Otročja si, kdo ti bo odgovarjal. Pogrni že!

**Lia** (stopi k njej, skrivnostno). Teta, čuj vendar. Juda vendar ne more ljubiti.

**Suzana.** Če bo njen mož, ga bo smela.

**Lia.** Juda, pa njen mož! O, o! Ali nič ne vé, kako je napravil Kuzu?

**Suzana.** Molči! Kaj veš ti o tem?

**Lia.** Morda ni res, a rekli so.

**Suzana.** Ne veruj. Hudoben jezik je bil in je prišepnil še njenemu lastnemu ušesu. A njenemu srcu ni mogel. Juda je nedolžen in ona ni kriva.

**Lia** (čez hip). Kakor brat ti je pri srcu. Teta, ali Juda dobro poznaš? Kdo je vendar in odkod?

**Suzana** (živeje). Preden si prišla ti, je bil on tu. Na pragu je sedel popotni človek in Mirjam ga je videla in mu je rekla, naj vstopi. Vstopil je in je ostal v hiši in ji je služil, tih, samosvoj.

**Lia.** Teman kakor oblak nad pustinjo.

**Suzana.** Teman. Brez smeha. Ali je čudo? Nima sester, nima brata, sam je izšel iz Keriota, ki je kraj

ob pušči, sosed zemlji Azazelovi. Videl je hitro smrt, gnusno mrzlico, pustinski vihar in haгал — kobilico, ki ga je pognala po svetu z doma. Prestal je glad in žejo in zanko roparjev, a ni odstopil s poti, pozna toro in ljubi postavo.

**Lia.** Videla sem ga šteti denar. Oči so mu gorele.

**Suzana.** Pa ne od pohlepa! Glej, vstal je tisto uro in šel in ves svoj prihranek je nesel nesrečni vdovi Kuzovi v Kapernavm.

**Lia** (neverno). Vem. Saj že tri dni hođi in se še ni vrnil.

**Suzana.** Ne boj se zanj. Vajen je dolgih in težkih poti.

**Lia** (otroško). O, saj se ne bojim zanj. Saj mi ni brat.

**Suzana.** Še gospodar ti zna biti.

**Lia.** Ne bi mu služila rada.

**Suzana.** Nisi zvesta dekla. (Posluhne.) Ali ni klicala? (Glas Mirjame iz hiše: Suzana!) Čujem, gospa! (Lia.) Pogrn! Pojdi, zajmi ji sveže vode, da bo mešala z vinom, če bo žejna in žalostna. (Gre z lučjo v hišo.)

### 10. prizor.

**Lia** (sama). Da bo Simonovemu iz Keriota rekla: iši — moj mož? Da ji bo prvorojeni odprl telo? Da bo grlic nesla in jagnje v svetišče? Da bo zgodaj vstajala, zajemala sama vode možu, sama mesila olje v kruh... (Gre v hišo, se vrne z dvema posodama, postavi eno na klop, kjer je pognila.) ... bo molila, ogenj čuvala na ognjišču in si, ošabna, še cicit prišla na plašč... Kdo bi verjel! Pa če je res poslala kozla —

**Asim** (iz teme). Slišim ptičico.

**Lia** (gre v ozadje, ljubezljivo). Slišim prijatelja, a ne vidim.

**Asim.** Zbudila si me iz prvih sanj.

**Lia** (nagajivo). Ali sem tako glasna? Pa saj pri nas smo tihi, žalujemo, sedimo v pepelu.

**Asim** (na vrt, v senco oljk). Bo zato pirovanje bolj veselo.

**Lia.** Ne bo! Temnega in čemernega gospodarja bom imela. Bojim se že.

**Asim.** Veselim se že vedre neveste v ozaljšani veži.

**Lia** (je zajela vode). Si že izbral?

**Asim.** Izbiral in izbral.

**Lia.** Kaj je izbral Asim?

**Asim.** Ptičico v polju, ki poje jutru in solncu.

**Lia.** Ali pa mu bo hotela prileteti ptica in peti?

**Asim.** Saj niso bile moje besede trnjeve. Saj so božale.

**Lia.** Tudi lažnive božajo.

**Asim.** Pri prvorojeni se kolnem, ki je smrt.

**Lia** (plaho). O! Ne kliči smrti, moj edini!

**Asim** (veselo, jo ujame v naročje). Sladka si, prišla boš pod oljko! Ne bom sam!

**Lia** (strastno). Iši! (Steče k hiši.)

**Asim** (izgine navzdol k vodnjaku, kamor je hodila Lia po vodo).

**Lia** (položi posodo k prejšnji in stopi, kakor bi se rahlo obotavljala, za hišo in je odslej vidna, ko gre zdaj navzdol za Asimom, zdaj, ko se spet vrača nekam za hišo, kjer mora biti vhod na vrt).

### 11. prizor.

Mesečina. Harpa. Nato glas Mirjame: Ne sveti za menoj z lučjo, sram me je! Zopet harpa.

**Suzana** (iz hiše). Kralja Savla je zapustil duh temni koj, ko je udaril David v strune. (Žalostno.) Ti, gospa, pa si že pesmi trudna in ti preseda.

**Mirjam** (nizka, sladka, zrela. Govori z nedoločno melodijo govora, ki se kakor skriva in vendar hoče, da bi ga vsi slišali. Tožno, kakor v polsnu). Ne preseda, Suzana, a pomagati noče. Mojih duhov je mnogo. Sedem jih je bilo in osmi me je obsedel, najbolj žalostni. (Bolno, razdraženo.) A z a z e l!

**Suzana.** To je v tebi od slabosti. Saj omahuješ. (Jo podpre.) Lezi! Pila boš. (Nalija in meša vino.) In če nočeš, da pojem, o, saj vem pravljic. Daj, gospa, vzemi, pij! (Ji nudi pijačo.)

**Mirjam.** Iz te čaše?

**Suzana.** Tvoja je, tvoja vsakdanja. Dar Juda Simonovega.

**Mirjam** (pije, se strese, vrne čašo). Kako sem mogla kdaj piti vino! Zoprno mi je. (Suzana vzdihne.) Zakaj si vzdihnila? In zakaj me spominjaš moža? Zoprni so mi moške!

**Suzana** (očitajoče). Kako naj ti ustrežem! Še Juda ti je zoprni.

**Mirjam** (živahneje). Ali mu delam mar krivico? Pa naj pride in se pritoži. Zagrabila bom globoko in mu dala. Saj ljubi zlato.

**Suzana.** Besede njegove se spomni. Včasih si jo rada poslušala. Iz nje ni govoril človek, ki ljubi zlato, je govoril modri, ki ljubi dobroto. (Čez hip.) In tebe, v nesreči in žalosti!

**Mirjam** (nevoljno). Zakaj bi se mu smilila?

**Suzana** (poje polglasno).

Kdo je Tamari, žalostni deklici,  
v sladko tolažbo, kadar je sama  
z mislijo žalostno v luči zvezd? (Raznežena.)

**Mirjam** (ponovi). Z mislijo žalostno v luči zvezd... (Molk.) Saj mi nisi nadležna, Suzana. Saj vem, da si zvesta. Saj bi ne mogla živeti brez tebe. Potrpi z menoj. Le povej, kar si hotela reči in skrila v pesem.

**Suzana.** Ne bodi si bridka brez potrebe, gospa!

**Mirjam.** Samo pravična sem si. Vsa sem kakor kalna voda v močvirju.

**Suzana.** Pa se le zrcali solnce v njej in lilije so pognale iz nje.

**Mirjam** (bolno). Jaz pa lilije. Ooo!

**Suzana** (polglasno, tožeče).

Dala je roso gora hermonska rožam stolistim...

**Mirjam.** Suzana! Pa dej, govori o Judu. Kje je?

**Suzana.** Saj veš, da je v Kapernavmu pri vdovi —

**Mirjam.** In se še ni vrnil?

**Suzana.** Še ne. (Obotavlja se.) Ne vé, da ti je hudo.

**Mirjam** (molči, nato kakor iz globine, nevoljno, kakor da mora posili vprašati zanj). To mi reci, ali ga ti poznaš? Ali veš, kdo je?

**Suzana.** Ne bom govorila o njem. Zmotila sem se. Sem mislila, da je tvojemu srcu bližji nego mojemu. Pa ni.

**Mirjam.** Mar vem li, ali je ali ni? Poznam ga ne. (Živahno.) Tu je človek. Govori. Gledam mu v oči in vem: to je goj, to je starec, to si ti, Suzana, to je Lia, to so vsi drugi, ki sem jih poznala. Oči zaprem in vidim

vse. Le Juda ne vidim, kakor da nima lica, kakor da nima duše. A je vendar v meni! In ga ne vidim in se bojim. Da, bojim se ga.

**Suzana** (kakor prebujena). O! Saj te razumem, gospa. In jaz bi ti ga pokazala. Ali hočeš, da ti povem, kako je molil in ni vedel, da sem ga slišala? Ali hočeš? V molitvi svoji je človek sam in ves svoj. Ali hočeš, gospa? Njegova duša bo govorila.

**Mirjam**. Poslušam, Suzana.

**Suzana**. Tako je molil: Na pravični tehtnici me tehtaj in naj vem, kaj sem. Storil sem bil zavezo, da celó na devico ne bom mislil in sem vrgel srce po ženi, ki mi je tuja in leži v grehu. Zato sem obupoval nad svojo dušo in sem šel, kjer je tema in lajajo šakali...

**Mirjam** (tiho, boječe). Kakor Azazel.

**Suzana**. Ko je domolil, je bil žalosten in je rekel: Gospod, zdaj veš! Juda je obupal, ne bo več iskal zveličanja. Vzel bo vrv in visel. Takrat šele me je videl, ko sem zajokala...

**Mirjam** (ganjena). To je lepo rekel, o! Ubogi moj brat Juda, ki tone, kakor jaz. Suzana! Veseli se. Saj hočem, hočem mu biti dobra.

**Suzana** (previdno). Kadar se vrne, govori ž njim in če ti je namenjeno, šla boš ž njim do groba. (Čez hip.) Ali naj odstopim, gospa, da boš sama in boš molila?

**Mirjam** (vstane, dvigne roke za molitev). Bodi blizu.

**Suzana** (odstopi v vrt, sede na klop v sredi). Blizu sem, gospa.

**Mirjam** (moli). Gospod, napravi noč temno, da me videl ne boš in boš le slišal jok moje bridkosti. Obupala sem. Vsa sem črna kakor plahta na šotoru.

**Suzana** (zase). Spoznala je senco v svoji bridkosti, kakor lilija se bo umila v solzah.

**Mirjam**. Srce mi je žejno od otroških let. Dal si mi rasti in sem bila lepa moškimi. Vrgli so oči po meni in sem ležala v gnusobi. Žejna sem pila iz kalnega. Ni minila žeja, le srce je bolno in otrovana sem in nečedna. Kdo bo ugasil žejo moje duše, kdo me očistil?

**Suzana** (zase). Po solncu hrepeni cvet. Zdaj zdaj bo solnce vstalo in bo noč prešla.

**Mirjam** (zdrkne na preprogo, krčevito). Saj hočem dobro, saj ljubim. A ne vidim in ne vem. Moja kri je blodna, duh Azazel je vzrastel v meni in noče vstran. Gospod, daj boleost, da me očisti, daj smrt!

**Suzana**. Življenje ji daj! (Tišina. Ona posluhne, šumi na desni nekod za hišo, govori, ponavlja.) Kdo so? Kaj kličejo? Pravični je vstal. Rešenje je blizu. Prerok živi, je močnejši od Joanana, jeznega Caharijevega... (Se obrne na desno za hišo.)

## 12. prizor.

**Lia** (ji stopi naproti).

**Suzana**. Kdo so, ki kličejo v noči?

**Lia**. Ljudje od Kapernavma. K praznikom gredo v Jeruzalem. Zdi se mi, da iščejo prenočišča.

**Mirjam** (je poslušnila). Če potrkajo, jim odpri v lopo pri vodnjaku.

**Lia**. Bom, gospa. (Gre spet v hišo.)

## 13. prizor.

**Suzana** (se vrne k Mirjami). Šli so mimo. Čudne besede radosti so peli.

**Mirjam**. Srečni. Gredo v mesto Davidovo in bodo prišli. Mirjam pa hodi in ne bo prišla. (Si pokrije lice.)  
**Suzana**. Gospa, zapela bom. (Tišina.)

## 14. prizor.

**Romarji** (za odrom). Odprite. Dajte trudnim strehe in vode. Z veselo vestjo poplačamo dar.

**Suzana**. Čuj... potrkali so. (Stopi spet na vrt, Mirjam obsedi, kakor oslabela.)

**Romarji** (nevidni). Bog blagoslovi hišo prijaznega sprejema. Mir bodi veži, kjer bomo spali.

**Mirjam**. Suzana! Vode naj zajmejo in, da dobijo kruha in smokev za glad, jim povej.

**Suzana** (močno na desno). Vode zajmite in kruha in smokev dobite za glad.

**Romarji** (trije so vidni). Ali ti daješ, ki govoriš?

**Suzana**. Ne dajem jaz. Gospa Mirjam je dala.

**Romarji**. Mir in blagoslov gospé Mirjami.

## 15. prizor.

**III. molilec** (živahno zamahujoč z roko raz streho). Ne pijte od njene vode, ne jejte od njenega kruha. Z nečistovanjem ga je služila in s krvjo nedolžne vdove ga je kvasila.

**Mirjam** (vzdihne, se zgrudi na klop). O, o, o!

**Suzana** (jezno). Zoprni človek.

**Romarji** (se spogledujejo, nato zakliče eden med vidnimi). Naj gredo naprej, ki gredo. Mi drugi pa ostanemo. Nismo sodniki, da bi sedeli pri vratih in obsojali. Žena je dala, a mož je klel. Kdo je pravičen? Blagoslovljena, žena, za dar.

**Suzana** (k Mirjami). Čuješ, gospa? (Romarji bliže, molilec izgine.)

## 16. prizor.

**I. romar** (starček). Blagoslov tebi, gospa.

**II. romar** (mladenič). Veseli se z nami, videli smo rešenika, ki bo narod odrešil. (Zgovorno.) Le veruj, saj smo videli; ali nismo, kaj? Recite!

**III. romar** (očividno bolj preprost človek, jecljaje). Rrrres je.

**II. romar**. Čudeže dela, prerok je, Joanan Caharijev ga je potrdil, potomca Davidovega, Močnega...

**I. romar**. Mesija.

**III. romar**. Rrrres je!

**II. romar**. Prijatelj je ljudstva, vseh ubogih in revežev, v hiši Levijevi sedi z mitničarjem, z ribiči...

**I. romar**. S Simonom iz Betzajde.

**III. romar**. Rrrres je, rrrres.

**II. romar**. Jé z njimi in ozdravlja bolne in bo kralj judovski...

**Mirjam**. Suzana, ali sem prav slišala? Kralj med ribiči, pri cestinarju.

**II. romar**. Z ribiči, pri mitničarju Leviju, Galilejec med Galilejci.

**III. romar**. Rrrres je.

**Mirjam**. Nimajo pričevanja mitničarji.

**Suzana**. Zarobljenci so ribiči galilejski.

**I. romar** (nevoljno). Saj sem siv, čemu bi pravljice izmišljal?

**II. romar** (ognjevit). Saj boš sama doživela in videla. Kralja smo oznanili, kakor smo videli.

**III. romar**. Rrrres je, rrrres, res!

**II. romar.** Gluhim je dal slišati in slepim je dal videti ...

**Mirjam** (se je zgrudila na klop). O!

**Suzana.** Pojdite, prijatelji, in se odpočijte. Lia! Pokaži jim pod lopo. (Gre za njimi z Lio.)

### 17. prizor.

**Mirjam** (za hip sama). Dal je videti ... Zbudite me! Sanjam.

**II. romar** (ob desni v ozadju). Umaknite se mu. Ali ga ne poznate? Tudi on sedi pri kraljevih nogah. Pozdravljen, gospod! (Se klanjajo na desno za oder in odstopajo spoštljivo v ozadje.)

**Suzana** (veselo). Juda Simonov! Ali tebe mislijo?

**Juda** (še neviden). Šalom lak. (Nastopi, stoji ob Suzani.)

**Romarji.** Blagor hiši, kamor si vstopil. (Gredo z Lio.)

**Mirjam** (se je medtem dvignila, očitno ne čuje onih). Mitničarji, ki nimajo pričevanja, so svetli, jaz pa sem črna čez oči. Kadar bo mene videl, bo otrese prah s suknje, pogledal vstran in pljunil. Ooo! (Se zgrabi za prsa in se sesede na klop onesveščena.)

### 18. prizor.

**Suzana** (prihiti). Gospa! Juda se je vrnil. Kralj ga je izbral. Z njim je sedel pri mizi in jedel. Ali ne slišiš? Kaj ti je? Si umrla? —

**Juda** (je pristopil. Lep, tipičen žid, a brez značilnih plemenskih kretenj, negotov v glasu in licu). Pojdi, zajmi ji vode v nardo, da bo živeła.

**Suzana.** Bežim! (V hišo, kliče spotoma.) Lia! Vode zajmi gostu dragemu za noge. (Izgine.)

### 19. prizor.

**Juda** (opazuje nezavestno ženo, kateri je padel nekod iz hiše žarek luči na obraz. Stopi naglo bliže. Strastno). Mirjam, roža! (Jo kradoma poljubi trikrat.)

### 20. prizor.

**Suzana** (se vrne). Tu je narda.

**Juda** (v razburjenju). Daj, žejen sem. (Hoče piti.)

**Suzana.** Gospod, kaj delaš? Saj ni vino. Vino je tu.

**Juda.** Zares ... zmotil sem se. (Odstopi.)

**Suzana** (je stopila k Mirjami in si dá opraviti z njo). Ali spiš, gospa? Dobra gospa, ali me ne poznaš?

**Mirjam** (se zavé). Ne budi me, Suzana.

**Suzana.** O! Da le govoriš.

**Mirjam.** Ne budi! Meni je dobro. Kralj je prišel. Poljubil me je na ustnice. (Zastrmi v Juda.)

**Juda** (pristopi). Šalom lak, Mirjam.

**Mirjam** (kakor v čudni zadregi). To si ti, Juda! (Se sunkoma dvigne, gleda neverno, nezaupno.) Ti? (Strastno.) Pa kdaj si prišel?

**Juda** (narejeno, širokouzaljeno). Prezgodaj, se mi zdi. Niti na lep pozdrav nisi odzdravila.

**Mirjam** (nemirno, nezaupljivo). Pozen si, ne zgoden. V spanju mi hodiš ob drugi nočni straži.

**Juda.** Prišel sem, kakor sem mogel. Ni blizu iz mitničarjeve hiše.

**Mirjam.** S pomočjo mitničarjev množiš moje imetje?

**Juda.** Spala si, ne veš, kaj govoriš.

**Suzana.** O, čuj, gospa! Zares si mu krivična. Saj je prišel iz Kapernavma, iz hiše, kjer kralj sedi.

**Mirjam** (nezaupno). Ti — od kralja?

**Juda.** Rekla si. Z njim sem pomakal kruh v čorbo.

**Mirjam.** Za eno mizo?

**Juda.** Za eno mizo. Njegove roke, njegove suknje sem se dotikal; ko je vstal izza mize, me je poljubil v slovo.

**Mirjam** (molči, kakor da se bori v sebi, nato). Juda! Odpusti mi nevljudnost. Juda, leki lešalom! (Stopi k njemu, ga poljubi.)

**Suzana** (ganjena). Truden je in žejen, gospa.

**Mirjam.** Daj vode. Sama mu bom umila noge.

**Juda** (se pokloni). Svojemu hlapcu, gospa?

**Suzana** (odhiti v ozadje). Lia, kje se mudiš z vodo? (Se vrne, prime vrč in gre.)

### 21. prizor.

**Mirjam** (se je nekako umirila. Sede). Pripoveduj o Kapernavmu.

**Juda** (z nekako široko udobnostjo). Mesto je ob morju, po ribah zaudarja. Še vino diši po ribjem salu.

**Mirjam** (se izogiblje njegovemu pogledu). No, kaj?

**Juda.** Tam je mitnica, hiša, velika in močna kakor stolp ...

**Mirjam.** Pa daj, govori!

**Juda.** Mitničar mi je znanec. Miren človek in samosvoj. Levi Alfejev. Videl je Cezarejo in Damask. Koze so mu raztrgale obraz, da je videti strašen. A je dober človek.

**Mirjam** (zakrije oči z roko). Ga že vidim kakor na dlani. (Veselo.) Verujem, Juda. Levi Alfejev je dober.

**Juda.** Dober in pošten mitničar, nič več. (Čez hip.) Pa sem stopil v njegovo vežo. Tam je sedel in sem ga našel.

**Mirjam.** Kralj?

**Juda.** Ješua, sin Jožefov iz Nazare, in njegovi. Simon bar Jona, stavec, ki ziblje z glavo, Joanan Cebedejev, otroče kodrolaso, gladek ko ženska, Natanael Tolomajev iz Kane, ki je molčec.

**Mirjam** (z roko nad očmi). Vidim jih kakor na dlani.

**Juda** (nekako užaljeno in poudarjeno). Natanael, sem rekel. Žene, ki jo je ljubil, si ni znal dogovoriti. Naš učenik pa mu je z eno besedo povedal in je šel za njim.

**Mirjam.** Kaj mu je rekel?

**Juda.** Ali vem? Morda to, kar ženi krvotočni, ki je ozdravela. Le svojih bratov, ki so ga videli rasti, ni pregovoril.

**Mirjam.** Ali ima brate?

**Juda.** Brate rokodelce v Nazari in mater. Ješua, sin Mirjamin, tesar.

**Mirjam.** Ješua Mirjamin! ...

**Juda.** Slovelo bo ime Mirjam.

**Mirjam.** A moje ne!

### 22. prizor.

**Suzana** (z Lio, ki pa se vrne v ozadje nizdol). Tu je voda za noge, Juda Simonov. (Mu umiva noge, ko je Juda sedel k Mirjami, a koj vstal in šel na sredo vrta in Suzana za njim.)

**Mirjam** (se jima bliža). Kdo umiva noge kralju?

**Juda.** V hišah ubogih ne umivajo nog.

**Mirjam** (čez hip). Pa kaj mu dajejo na mizo, ko leže, da bi jedel?

**Juda** (nekam široko). Kaj naj mu dajo širokokraki ribiči, ki so vajeni zibajočih se čolnov? Ribe in ječmenovec.

**Mirjam**. To dajo, kar imajo. Ti pa si bil ž njim, reci, kakšen je?

**Juda**. Kakor žid, zažogel v lice in moder v oči.

**Mirjam**. Ali je tebi podoben?

**Juda**. Morda mi je. A beseda ga loči. Govori kakor jaz in vsi drugi, a vendar ni njegova nas drugih beseda. Zaradi besede ga sovražijo.

**Mirjam**. Sovražijo?

**Juda**. Pismarji in hasani. Grobovi pobeljeni.

**Mirjam**. O! A tebe, glej, je izbral.

**Juda**. Rekel je: Glejte, žid, kupec, kakor se tiče.

**Mirjam**. Spoznal te je!

**Suzana** (je zavzeta vstala, stoji, strmi).

**Juda**. Morda mu je Levi Alfejev povedal.

**Mirjam**. Pa kako je še rekel?

**Juda**. Vprašal je, če sem zvest, in sem rekel: Saj si moder, ali ne vidiš? In je rekel: Pojdi z menoj.

**Mirjam** (čez hip). O, Juda! Blagor tebi!

**Juda** (vedro, zgovorno). Dà, in potem. Potem me je pokazal Simonu sivemu, Natanaelu in gladkemu Joannu in je rekel: Glejte, on je in to bo imel, da nam bo za možnjo skrbel.

**Mirjam**. Ne razumem te.

**Juda**. Ubog je in živi od darov, ki jih deli z revnimi in vdovami.

**Mirjam**. O, glej! Takó ti je zaupal. Ti pa si ga koj zapustil.

**Juda**. Vrnem se k njemu, ko sprejmeš račune mojega upravljanja. Ne bom ti več služil, gospa. (Se dvigne.) Ž njim pojdem.

**Mirjam**. Kam gre?

**Juda**. V svoje mesto, da bo kralj in bo sodil na sedežu, odet v škrlat.

**Mirjam**. O, pojdi za njim. Glej, še tebe bo odel v škrlat.

**Juda** (nekako tožeče). Ni mi do volne, namočene v barvilo. Ne zaspi rana pod zlatim plaščem.

**Mirjam**. Juda, resnico govoriš.

**Juda** (podobno). In tudi v vinu ni miru, še v pesmi ne, ne v šumu calacala, halila in piščali, plakajočih v noč.

**Mirjam** (sede). Juda, resnico govoriš.

**Suzana** (vzdihne).

**Mirjam**. A ti, Juda, boš našel pot do sreče. On ti jo bo kazal. Mirjam pa je ne bo našla, bo hodila in ne bo prišla.

**Juda** (toplo). Išči in boš našla. (Kakor sam vase.) Vино se ne učisti ob noč. Le trudoma se upokoji duša v kleti trpljenja in samote. On sam je mislil in bil sam, preden je vedel, prišel in povedal. V samoti, v pustinji!

**Mirjam** (živahno). V samoti? V pustinji? Juda! Ali je Keriot daleč?

**Juda**. Daleč ob šakalih.

**Mirjam** (odločno). Pojdem v Keriot.

**Juda** (začuden). V Keriot?

**Mirjam**. V samoto! Tam me nihče ne pozna in ne vem nikogar. Tam se bo vino uneslo in oči bodo jasne. Sita sem narde in šitimovega lesu. Tam je veter pustinj-

ski, razjedel mi bo kožo, tam pozabim in bom, kakor sem izšla iz matere. Samo harpo bom vzela za noči brez spanja.

**Suzana** (ganjena). Harpo, dà, gospa, harpo.

**Mirjam** (v rastočem zanosu). Tam bom živela in čakala. Ti pa, Juda, vzemi od mojega in nesi kralju. Saj si rekel, da je ubog. Nesi mu in kadar bo čas in bo kralj v svojem mestu, se spomni mene in mu reci: Glej, kralj! Naj vidi Mirjam tvoje obličje! Žena je, slaba, nevedna, daleč. Deset let je spala, sedem duhov je imela in osmi jo je bil obsedel. Ko pa je čula o tebi, je šla v samoto in joče in hrepeni. Daj ji, naj vidi in potem umre.

**Juda** (se ji približa, ko je sedla, toplo). Mirjam, ne boš umrla, videla ga boš. Vem bližjo pot k njemu.

**Mirjam**. Videl bi me, pogledal bi vstran in me izpljunil.

**Juda** (pokroviteljsko). Morda bo rekel komu, da bi mu bilo bolje, če bi se ne bil rodil. A tebi ne bo. Zaradi mene ne bo!

**Mirjam** (vprašujoče). Kako bi se to moglo zgoditi?

**Juda** (molči, nato naglo). Gospa, Mirjam. Možu, ki te ljubi, reci: iši — moj mož.

**Mirjam** (plane živo). Tebi?

**Suzana** (zgovorno). Gospa, o čuj Juda! Zvest je, tvoj je, namenjeno je bilo, da boš šla ž njim do groba.

**Mirjam** (Suzani). Pusti me. (Gre počasi k Judu. Pri-  
dušeno.) Ali misliš, da ne vem? Prej v moji slabosti si me poljubil. Ti si zavraten človek, Juda! Ti si nevaren človek, Juda. Tvoje orožje je poljub, Juda. Poljub in zahrbtna beseda, Juda. (Molk.) Ti si šel iz moje hiše, Juda, in si Kuza, (glasno in strastno) si Kuza, nesrečnega, izdal, ker ti je bil nadležen. (Se odmakne.)

**Juda** (dvigne roko). Na lastnem pasu naj visim!

**Mirjam** (hripavo). Kakor Kuzo?

**Juda**. Kakor t a t Kuzo!

**Mirjam**. Ti sam si tat. V spanju kradeš! Azazel.

**Suzana** (vzklikne prestrašena). Gospa! Kaj govoriš! Juda je kralj izbral.

**Mirjam** (osupne, molči, se strese). Res je, kralj ga je potrdil. (Razširi roke, plane k Judu.) Odpusti še enkrat. (Ga poljubi.) Šalom lak.

**Juda**. Leki lešalom!

**Mirjam** (trudno). Pojdi zdaj in se vrni z veselo novico. Pojdi! (Ostro.) Pojdi že, služi verno kralju mojemu. (Sede omočena.)

**Juda** (pogleda Suzano, vprašujoče). Njenemu? (Pete-  
linji klic, dolg, strašen v nemi molku.)

Z a s t o r.

## VSAK VEČER.

Vsak večer

se zgrne nad me nemir

in me žene na pot kot cigana,

na pot vekovečno.

Zablodim med lastno praznino,

poslušam in iščem: Za sinjo daljino

srce mi je zakrvavelo,

zakrvavelo in biser spočelo.

Jos. Pogačnik.

# AZAZEL.

DR. IVAN PREGELJ.  
ŽALOSTNA IGRA V ŠTIRIH DEJANJIH.

## DRUGO DEJANJE.

Magdala. V poletju med drugo in tretjo Veliko nočjo. Hiša Mirjamina. Nizka, obokana in temotna soba, predeljena od spalnice v czadju z žoltim zastorjem. Okus pohištva in oprave je vztočen. Na desni malo okence, na levi vhod. Ob steni na desni kamenita klop, ki je pokrita s preprogo. Mali četverkotni nizki stoli in mizica za lekite in pitne jedi, za ročna medena zrcala, glavnike in lasne igle. Na levi v kotu mramornat svečnik za viseče svetiljke. Dolg, v krznu toneč divan. Prostor diha opojno zatohlost ženskega budoarja, vztočno idiličnost bogate, sentimentalne ženske, ki je preuredila sobo iz bohotne razkošnosti v narodno domačnost verne Hebrejke. Še mezuzo je obesila ob podboje vrat. A je v prostoru ostalo vendar še več, kakor samo slutnja tega, kar se je kdaj godilo tu. Še je čutno ozračje, ki ga diha stanovanje blodne žene. Tu je intimnost divana, ki tone v dedarskih preprogah in krznu, tu je opojnobujnih blazin, tu so lahki sandali, prozoren hiton, ki je malomarno razgrnjen čez stol, klintor, tu je za žoltim, težkim zastorjem pravljica temnotnosti škrlatnih blazin na nizkem ležišču. Težke gube žolte tkanine so se zgibale v oblo izpoklino; skoro bi slutil za zastorjem golo žensko telo, ki se je dvignilo iz kopeli. Lahki koraki, šum kril. Zastor se je razdelil. Medla lučka je sinila pred ležiščem in obsvetila pod baldahinsko streho ležišča hebrejska slovesa:

של המדים

### 1. prizor.

**Mirjam** (v ohlapni jutranji obleki, sveža, skoro deviškotrpka v obraz, v ude in stas pa opojnoblodna, zrela tik pred prezrelostjo. Nežna, a vendar iz navade nekam vsiljivo tipična, odurna, kakor žena, ki še ni pozabila kretenj, katere so uživali moški. Obstoji sredi prostora, vrže roke kvišku, da sinejo bele lehti in prosijo). Gospod Izraelov, močni Mojzesovi! Vzemi z mojih oči senco spanja, izbriši iz spomina gnusobo, ki prihaja v moje sanje. Reši moje blodno kri od duha Azazela, ki me obiskuje, odkrij pa mi obličje njega, ki ga ljubim, kralja edinega! Daj mu priti v mesto sveto in kraljevati. Naj ga učakajo moje oči! Ne poslušaj moje blodne besede, poslušaj srce, ki je žejno in ranjeno! (Zdrkne na mozaični tlak na preprogo in skloni glavo do tal in trepeta v sunkih notranjega ganotja.)

### 2. prizor.

**Suzana** (vstopi z leve in se začudi). O glej! Saj si že vstala. (Položi posodje, ki ga ima v rokah, na stol in sklene roki.)

**Mirjam** (se dvigne). Strah me je spanja, Suzana. Kakor da v smrti ležim. Lepo je pisano: človek je mrtev, spi. Ptice so žive. Zgodaj se dramijo. Rože so žive. Vso noč bede. Jaz pa sem spala. Dolgo, dolgo. Nikoli ne ugasnejo gnusne sanje v moji duši.

**Suzana**. O, gospa! Ali ga res ni duha, ki je močnejši od, od, od —

**Mirjam** (trpko). Azazela? Morda je. A k meni ne sme in ne more.

**Suzana**. Verujem v tvojo boleost, dasi mi ni znana.

**Mirjam**. Ne, tebi ni znana, srečna! Prsi so ti splahnile, a nisi spoznala moža, nisi okusila vina, ki opijani dušo.

**Suzana**. Pa saj vendar niso sanje greh. Ne bodi si, gospa, sodnik ob vratih. Več vidim solz, ki jih jočeš, nego veselja, ki ga užiješ.

**Mirjam**. V trnje bom legla. V trnje morda ne bo hodil obiskovat in poljubljal, ko sem brez moči in volje.

**Suzana** (zaupno). To mi povej, gospa, ali je ta duh, ta Aza, Aza, Azazel kakor človek?

**Mirjam**. Kakor človek. Še lice ima, lice Judovo.

**Suzana** (se oddahne). Oo! To je ljubezen v tebi, gospa, za Simonovega, ki je daleč s kraljem. Gospa, ne bodi si bridka. Ni greh ljubezen enega moža, ni gnusoba.

**Mirjam**. Nič ne veš, Suzana.

**Suzana**. Postlala bom. (Stopi k žoltemu zastorju.) Ležišče je sveže. (Začudeno.) Gospa, na tleh si spala!

**Mirjam** (se nasmehne). Saj tudi ribiške hčere spijo na tleh.

**Suzana**. Ali si ti ribiška hči? O! Nisi vajena. Ne delaj tega.

**Mirjam** (nestrpno). Ne bom spala nego na tleh. Ribiške so čiste, jaz pa sem bila gamera — razuzdana.

**Suzana** (plaho). Ne govori grde besede.

**Mirjam** (pikro). To je lepa beseda. Glej, ne bom pozabila. Med možmi sem sedela in sem bila pijana in sem jih prašala, kaj sem, in Grk je rekel, da sem Astarta, in žid je rekel, da sem kraljica, in česnikar vojak je rekel prav: Mirjam, gamera gomer si v Galileji!

**Suzana** (se prime za glavo). Ne spominjaj pijanega goja, spomni se Tamare nesrečne. Ali ji boš rekla gamera? O, neumljiva so pota človekova od rojstva do groba.

**Mirjam** (se je zamislila, tožno). A gamera sem vendarle.

**Suzana** (toplo, vsiljivo). Opletla te bom, gospa. (Seže po orodju). Sedi.

**Mirjam** (sede na divan).

**Suzana**. Ali ne boš vzela zrcala?

**Mirjam**. Ni treba, Suzana. Tako me opleti, kakor ribiške hčere, v kitah.

**Suzana**. V kite? Tvoje težke, lepe lase.

**Mirjam**. Ne hvali mi las. Nečimerna sem, gamera sem.

**Suzana**. Če bi te kedarske žene videle, ubile bi te, da bi ti jih ostrigle.

**Mirjam** (vedro). O! Bojim se Kedark. Rajši mi jih ti pristriži.

**Suzana**. Ali sem rabelj, da bom grlici — jenimi krila podrezovala? (Jo opleta.)

**Mirjam**. Jaz pa grlica! Ne bodi bridka, Suzana. Ovac — rahel se spomni, galaadskih. Pod leto jih strižejo.

**Suzana**. Ovcam je volna bela, tvoji lasje pa so kakor noč.

**Mirjam**. Res je. Vsa sem črna, kakor plahta na šotoru. Ne bom bela, ne bom bela. (Vzdihne.)

**Suzana**. Ali te lasam? Najboljši glavnik si podarila Lii.

**Mirjam**. Ali si ga ji nevoščljiva?

**Suzana**. Dekle ne zasluži tvoje dobrote.

**Mirjam**. Zakaj si ji bridka?

**Suzana**. Njena teta sem. Pa mi je hudo storila. Na samem se je sestala z možem in ga spoznala.

**Mirjam**. Saj si rekla, da ni greh ljubezen enega moža. Ali je ljubila?

**Suzana.** Ne bo mu rekla: iši — moj mož.

**Mirjam.** Nesrečno dekle. V moji hiši je videla gnusobo in je šla in napravila hudo. Zakaj mu ne poreče: iši — moj mož?

**Suzana.** Kako bo rekla? On — spi.

**Mirjam.** O, kaj je bil prijazen Asim njen ljubi?

**Suzana.** Bil je. Veseli človek. Zdaj je v grobu. Stara in slepa mati pa živi in ga kliče...

### 3. prizor.

**Lia** (vstopi neopažena, obstane ob vratih).

**Mirjam.** Suzana! Ali sme biti tako na svetu? Tu je žena, ki kliče smrti, a je ne dokliče. Tam pa je mlad človek, mati bo umrla brez nje, pa leže, trpi in zaspi in ga v prte povijejo, mu skrivijo prste za sveto ime in leži na tleh na slami tri ure in čaka žalovalk in piščali in dobi šop trave v grob čez rame.

**Suzana.** Vsem nam bodo prižgali luč duše prej ali slej. A zakaj se mu je morala vdati?

**Mirjam.** Smili se mi —

**Lia** (zajoče). Gospa! (Poklekne pred njo.)

**Mirjam** (toplo). Ne joči. Vstani.

**Lia.** Ne morem več streči. Odpusti me, naj grem.

**Mirjam.** Kam pa pojdeš? Saj si težka! Tako ne greš iz moje hiše. Suzana, čuj! Kadar jo obidejo slabosti, da bo trgala obleko raz sebe in tavalala od stene do stene, ji boš stregla.

**Suzana.** Ker si ukazala, gospa.

**Mirjam** (Lii). Dala ti bom blaga, da pojdeš k Asimovi materi in ji boš stregla. Tebi pa bo v pomoč tvoj sin. Pojdi.

**Lia** (vneto). Gospa, blagoslovljena bodi. (Vstane, gre, se vrne). Zunaj je žena, ki hoče vstopiti.

**Mirjam.** Nimam prijateljic v mestu. Kdo je?

**Lia** (zagleda na vratih vstopivšo). O, saj je že vstopila.

### 4. prizor.

**Joana Kuzova** (v sivem ogrinjalu, zakrita v lice). Mir tebi, Mirjam.

**Mirjam** (plaho, nezaupno). Kdo si, žena?

**Joana.** Odpusti, Mirjam, da sem te klela. Trpela sem. Zdaj pa mi je žal, da sem klela. Odpusti, kakor sem jaz tebi odpustila.

**Mirjam.** Kdo si, žena? Bojim se te!

**Joana.** Ne boj se. Vse sem odpustila. Za moža, ki je umrl, za otroka, ki je umrl. Samo kletve mi je žal. (Se nagne, gre.)

**Lia** (za njo).

### 5. prizor.

**Mirjam** (skrivnostno). Kuzova.

**Suzana.** Nesrečna žena. A tebi je odpustila, glej!

**Mirjam.** To ni bilo in ne bo... Ne bo!

### 6. prizor.

**Lia** (se vrne). Veruj, gospa! Jokala je, ko je odšla in je rekla: Naj se me ne boji, uboga Mirjam. Joana ji je sestra. Našla me bo, če me bo iskala, in bo videla. Pri njegovih nogah me bo našla, ki mi je dal, da sem pozabila in odpustila in blagoslovljam, kar sem klela.

**Suzana.** Veseli se, gospa! (Lii.) Prinesi smokev, da bo jedla gospa. (Lia gre.)

### 7. prizor.

**Suzana.** Gospa, opletla sem. Sedi. Pila boš in prigriznila kruha in Lia prinese svežih smokev.

**Mirjam** (stoji, ne gane).

**Suzana.** Ali ne slišiš?

**Mirjam.** Kje jo najdem? Kdo ji je dal, da je vse pozabila?

**Suzana** (primakne stol s posodjem, ki ga je bila prej prinesla). Kdo? Morda Joanan ob Jordanu, jezni prerok.

**Mirjam** (vstane, vedro, skrivnostno). Kralj ji je dal!

**Suzana** (vzdihne). Oh, saj ni kralj. Po življenju so mu stregli. Bežal je in se skril v skale za morjem.

**Mirjam** (gleda začudeno). Ali je to res? Suzana! Kako da ga niso spoznali? (Trpko). Ooo! Kralj v puščavi. Na tleh spi v nočeh, ki so hladne. Komaj vrhnjo suknjo ima, da se pokrije.

**Suzana.** Ne žaluj. Vsi verujejo, da se bo vrnil in bodo meč nosili pred njim in palico za sodbo.

**Mirjam** (naivno). Ali bo to kmalu, Suzana?

**Suzana.** Kadar bo smokva v tretje rodila in se tamariska odela v rdeče.

**Mirjam** (šteje na prstih). O, to je še dolgo.

### 8. prizor.

**Lia** (pride s smokvami).

**Suzana.** Zdaj sedi, gospa, in uživaj. Nalila bom vina.

**Mirjam.** Kako bom jedla, kako bom pila? Kralj je za morjem, strada ječmenovca, nima smokev za glad...

**Lia** (vzdihne in gre).

### 9. prizor.

**Suzana.** Ali ne je in ne uživa žena, če ji je mož daleč?

**Mirjam.** Vse svoje bi mu dala. (Okusi jed.) Zakaj so mu sovražni? Ali nimajo duha?

**Suzana.** Ne verujejo v življenje duše sadokiti, a perušim so licemerci in objedaajo hišo vdove.

**Mirjam.** Molči o zoprnih. O sladkem govori. (Pije.)

**Suzana** (sede na tla k njenim nogam). Povedala bom, kako je mati njegova Mirjam vzela volne in mu spletla talit brez šiva, brez kroja. Bil je še dete. A ko je rastel, je rastla obleka z njim, vse en sam kos. Ne mogli bi je deliti, vadljati bi morali zahjo ob smrti njegovi.

**Mirjam.** Ne spominjaj mu smrti.

**Suzana.** Ali sem mu smrt spomnila?

**Mirjam.** Pripoveduj!

**Suzana.** Ko mu je bilo dvanajst let, sta ga vzela stariša v Jeruzalem. Tam sta ga izgubila v gneči. Ko pa sta ga iskala, sta ga našla in je sedel v shodnici med učenimi in je osramotil in zasenčil ime Hilelovo in Samajevo.

**Mirjam.** Ali sta hudo modra?

**Suzana.** Spita. Bila sta. A ko sta živela, je ptič zgorel, ki ju je preletel.

**Mirjam.** Otrok je osramotil starce. Kdaj se je to slišalo? Pa ga nočejo vendar spoznati.

**Suzana.** Osramočeni ne odpuste. Ti pa čuj, kako je bilo še z njim. Šel je k Jordanu in ga je srditi prerok z vodo obilil in mu je bil prijatelj, dokler ga ni v vozu zaprla Herodova, lepa in blodna.

**Mirjam.** Sovražim ženo, lepo in blodno. A kralj?

**Suzana.** Bil je med svati v Kani in je vodo spremenil v vino. Potem je sedel v hiši in so streho razkrili in spustili predenj hromeč, da je roko nanj položil in je hodil hromeč. Zato so mu stregli po življenju.

**Mirjam.** Hromemu?

**Suzana.** Kralju, dobremu zdravniku. Za dobroto.

**Mirjam** (nestrpno). Hribovec je Galilejec in glup.

**Suzana.** Pusti jih. Za svoje oljke se boje, kakor nečisti za morjem za svinje. Zlodeji so mu pismarji, ki ga lovijo za besedo, kakor šakali kost.

**Mirjam.** Za besedo?

**Suzana.** Za besedo, ki je močno vino helbonsko in voda krepi na iz Sihona.

**Mirjam.** O, še povej o besedi njegovi.

**Suzana.** Povem, kakor sem slišala. Učil je in je bila žena blizu, ki so jo popadli porodni krči. Ni zavpila, ni občutila bolečin.

**Mirjam.** To je kraljevo znamenje. Ne rode več v joku.

**Suzana** (preprosto). Daa — roparica je pripodila vrabčka — pisačka. On je videl. »Pusti, naj se veseli dneva, ki sem mu ga dal.« Vzel je ptico in jo poljubil na rano in se je zdrava opotekla v solnce.

**Mirjam** (otroškoveselo). O, kdor je to videl!

**Suzana** (zanosno). Vse je napravil, kakor so sanjali hasani. Ukrotil je letaa — kuščarja in zaba — zmaja s strašnimi zobmi. Kinšemet ga je spoznal in hasida — štoklja siva, zibaje se na eni nogi.

**Mirjam.** O, daj! Še poj o njem!

**Suzana.** Dolina saronka je vriskala, ukala je livada. Akor. Pregnal je suhi oblak in kobilico — hargol, setev je namnožil, kakor v Minutu. Kakor edisa je lep, bela cvetka, kakor temar vitka je ljubek, cvetna jablana kraj poti. Vse čebele je privabil njen vonj, vse ptice izpod neba.

**Mirjam.** Najlepši, najboljši... edini!

**Suzana** (žalostno). Kruh bridkosti bo jedel sedem dni, v osmi dan pa bo povišan nad vse kralje kraljev... (Vzklíkne.)

#### 10. prizor.

**Juda** (je vstopil. Hripavo). Šalom lak.

**Mirjam** (se dvigne). Lekti lešalom. (Sede zopet.)

**Juda** (očita). Če nisem nadležen.

**Suzana.** Nisi, gospod. Takoj bom prinesla vode za noge. (Gre.)

#### 11. prizor.

**Juda.** Vendar sem nadležen.

**Mirjam** (mirno, z očmi, uprtimi v tla). Kako bi živeli, če ne bi prenesli drug drugega? Sedi. Umil boš noge.

**Juda.** Ne bom si jih umil.

**Mirjam.** Odkdaj zaničuješ postavo?

**Juda.** Odkar je nova.

**Mirjam.** Hočeš reči, da si on, on ne umiva nog? Saj je Izraelec.

**Juda.** Rekla si.

**Mirjam** (zaničljivo). Kako si izpremenil glas. Zdi se mi, da slišim hasana, ki noslja. Česa vse ne veš! Nog si ne umiva. Pa reci še to, da sobote ne drži.

**Juda.** Rekla si.

**Mirjam** (nevoljno). Ne verujem ti.

**Juda.** Če ti bo vol padel v vodnjak, boš li pustila, da pogine?

**Mirjam** (pogleda kvišku). Ne sodi mi, ženska sem. Dolge lase nosim, a pamet je kratka.

**Juda.** Nočem te modre, sladka mi bodi. Nisi mi dala poljuba.

**Mirjam** (se dvigne burno). Suzana, hiti že. (Judu.) Pa zakaj ne umiva nog? Ali ne ljubi svežosti in čistosti?

**Juda.** Komur so noge polne trnja, je čist.

**Mirjam** (ga gleda dolgo, nato uverjena). Saj ga res ljubiš. Tudi tvoje noge so ranjene. Ne bom ti bridka. (Ga poljubi.) Lekti lešalom.

**Juda** (strastno). Nikoli nisi bila lepša.

**Mirjam** (bolestno). Molči!

#### 12. prizor.

**Suzana** (z vodo).

**Mirjam** (živo). Ne bo se umil, ne sili vanj. Razumi ga, modrejši je od naju. (Judu.) Toda jesti in piti smeš?

**Juda.** Uživam, kar mi dajo. Saj je rekel, naj gremo in naj sedemo, kjer nas sprejmejo prijazno. Kjer pa nas ne sprejmejo, naj bo, kakor da niso njega sprejeli.

**Mirjam** (nemirno). Saj sem te poljubila. Naj bo, kakor da sem njega! Jedel boš in pil. Vse moje je njegovo in — tvoje po njem.

**Juda.** Prepovedal nam je celo dve suknji in pas. Komaj palico je dovolil.

**Mirjam.** Vidim pas, ki je nabit, a kje je palica?

**Juda.** Mar nisem zakladničar?

**Mirjam.** O! Spet sem grešila. Potrpi, Juda, z menoj. Saj vidiš, da sem vsa zbegana. Sredi Suzanine pesmi o kralju si vstopil in je bilo, kakor da je kanil trpki borit v vino. (V zadregi, kako bi skrila svojo bujnost pred njegovimi pogledi. Vrže rjav, težek plašč nase.) Saj me mrz stresa.

**Juda** (vstane). Vendar sem nadležen.

**Mirjam.** Sedi, kakor si sedel. Suzana, daj mu jesti in piti.

**Suzana.** Grem, gospa! (Odhiti.)

#### 13. prizor.

**Juda.** Zdaj, ko si sama, Mirjam — (Se ji bliža.)

**Mirjam.** Stoj! Blodna sem. V sanjah mi hodiš.

**Juda.** Glej, glej! Vsaj v sanjah me ljubiš.

**Mirjam** (začuden). Misliš? (Ko je Juda stegnil roko po njej.) Miruj! Kje je kralj? V puščini?

**Juda.** Vrnil se je v Kapernavm.

**Mirjam.** Pa je že kralj?

**Juda.** Kakor pred sedemkrat polno luno je ubog.

**Mirjam.** Kako dolgo še? Jutri bo že sedel v škrlatu.

**Juda.** Morda bo —

**Mirjam.** Ali dvomiš? (Čez hip.) O meni mu gotovo nisi govoril.

**Juda.** Govoril sem mu, Mirjam. Povedal sem, da grem v Magdalo.

**Mirjam.** Pa kaj je rekel? (Strahoma.) Molčiš?

**Juda** (mehko). Kako bi izrekel z besedo — (Šum klicev.)

#### 14. prizor.

**Suzana** (vstopi). Čuj, Mirjam. Vdovi iz Naina je obudil mrtvega sina. Zunaj so, ki so videli.

**Mirjam** (ostro Judu). Glej, ti! O nogah in soboti si govoril. Zakaj si Nain zamolčal?

**Juda** (zmagujoče). Nisem bil tam.

**Mirjam.** Nisi bil. (Nemirna.) Še enkrat odpusti!  
**Suzana** (gre).  
**Mirjam** (hodi grindol, razburjena do skrajnosti).

#### 15. prizor.

**Juda.** Rekel sem, da ne morem povedati z besedo. Bridko je.

**Mirjam** (mirno). Povej, četudi je za smrt.

**Juda.** Rekel sem mu: Gospod, grem v Magdalo. Je rekel: Ljubiš jo v Magdali. Rekel sem: Ljubim. Je rekel: Ali je rekla možu: iši? Rekel sem: Ni rekla.

**Mirjam** (hladno). Z besedo igraš. Daj, razgali že meč in suni, suni za smrt. Vstran je pogledal in pljunil.

**Juda** (se ustraši narejeno). Sama si sunila.

**Mirjam** (se opoteka). Za smrt.

**Juža** (mehko). Umej ga prav. Saj je hotel, da živiš. Z eno besedo boš živela. Reci mi: iši — moj mož.

**Mirjam** (pozorno, skoro zahrbtno). Pa zakaj tebi? Ali si pravi? Ali ne lažeš?

**Juda** (dvigne roko). Na lastnem pasu naj visim.

**Mirjam** (se zasmee histerično). Strašno kolneš. (Zajoče, se dvigne odločno.) Ne bom umrla. Močnejša sem. Po hipu groznega molka Judu.) Ti! Če je res pljunil... Jutri ti bom rekla: iši — moj mož.

**Juda** (povesi roke). Pridem, če ne ohromim od sreče.

**Mirjam** (se vrže na divan). Zdaj pojdi. (Čez hip.) Ali hočeš, da znorim? (Divje.) Pojdi proč! Jutri pridi!

**Juda** (vdano). Pridem. (Odide naglo.)

#### 16. prizor.

**Mirjam** (za njim, sunkoma). Azazel! To noč... pred jutrom... umri! (Se lovi nazaj k divanu.)

#### 17. prizor.

**Suzana** (vstopi). A, kje si, gospod? Juda!

**Mirjam.** Suzana! Umiram! (Se onesvesti.)

Z a s t o r.

#### SPREMEMBA.

Kapernavm. Trg pred hišo farizeja Simona. Na levi farizejeva hiša s stopnicami v vežo. Na desni stražnica rimskih vojakov v posadki. V ozadju je viden mestni zid z vrati, koder hodijo žene k vodnjaku. Zadaj za farizejevo hišo malo vrta. Desno spredaj nekaj steber. Ob stebru človek v kladi in straža. Blizu podrt kup zidu. Na njem bebec, ki obmetuje z ometom človeka v kladi. Ljudje dohajajo desno ob stražnici in levo pred farizejevo hišo. Nekateri odhajajo ali nastopajo skozi vrata mestnega obzidja. Pozno popoldne istega dne, kot v predigri.

#### 18. prizor.

**Berači** (sedijo ob stopnicah pred Simonovo hišo in kličejo). Pomagaj! Nasiti, obleci, umiramo!

**I. berač** (krepek, nasilen, pride, sede visoko in sune starega niže). Na mojem si sedel.

**II. berač** (katerega je prvi pahnil). Krivica.

**Berači.** Sam si krivičen. Nisi potreben. Lenuh!

**II. berač.** Sirota sem. Noge me ne nosijo, roke mi ne služijo.

**I. berač.** Pa hodi po glavi in prijemaj s trebuhom.

**Berači.** Prijemaj s trebuhom. (Smeh.)

**II. berač.** Pravični je videl, da trpim krivico.

**I. berač** (zlobno vsem). Poginjamo od lakote kakor psi. Oni notri pa žro in prerok je ž njimi in nas ne vidi.

**Berači.** Žro in pijo in nas so pozabili.

**Sluga** (stoječ na podbojih vrat s palico). Psi! Ne vpijte. Niti drobtinica ne bo padla za vas z mize, če ne molčite.

**Berači.** Saj smo tihi, gospod. Molčimo kakor grob. A ti nas čuj. Nasiti, napoji, obleci!

**Sluga.** Tiho! (Se malo umakne, da je skoro neviden.)

**Človek** (v kladi). Tr—piiiiiim!

**Bebec** (ga oponaša in se pači). Trpiiiiiim. (Meče v onega omet.)

**Človek** (v kladi). Vrzite satana z zidu. Od jutra sedi.

**Bebec** (se pači). Sediiiiim.

**I. berač.** Le daj ga še, ti, tam. V oči mu nasuj peska.

**Človek** (v kladi). Trpiiiiiim.

**Bebec.** Trpiiiiiim.

**Ležionar** (ki straži, sune s sulico proti bebcu, ki skrči noge na kupu ruševin in se pači vojaku).

**I. berač** (zroč v vežo). O, glejte, kruha so vzeli za nas raz mizo.

**Berači.** Kruha! Ooo! Za nas! (Stegujejo vratove v vežo. Prizor se umiri v nemo mimiko.)

#### 19. prizor.

**Joel** (hasan jeruzalemski, duhovna Gamalijela ogleduh, z Judom Simonovim iz ozadja skozi mestna vrata). Juda Simonov! Prijetna mi je bila pot s teboj. Kadar se boš mudil v Jeruzalemu, poprašaj po hasanu Joelu, ki služi velikemu Gamalijelu.

**Juda** (se vidno prestraši). Gamalijelu služiš? Ne pregreši se nad mojo preprostostjo. Ne omenjaj me.

**Joel** (tipično židovsko). Pa zakaj neki ne, prijatelj Juda. Mar ni dobro prijateljstvo z velikimi? Pa tudi nehvaležen nisem. Prijaznost za prijaznost. Ti si meni govoril o svojem učitelju, jaz bom Gamalijelu, svojemu gospodu. O, poln hvale bom zate. Juda Simonov, povem, Juda Simonov, gospod, eden med Nazarejčevimi —

**Juda.** Ne govori mu o meni. Kdo sem? V nizkosti so mi leta minila. Ne morem služiti dvema gospodoma.

**Joel.** Vsemu se človek priuči od rojstva do groba, Juda Simonov. Saj ne pravim, da ne služi zvesto svojemu gospodu. Hlapec služi zvesto, ko pa je njegov čas, gre in poišče službe drugod. Glej, ti pa si me zares ogrel za svojega gospoda. Vstopil bom s teboj, pogledal in videl.

**Juda** (nejevoljno). Z menoj ne vstopaj.

**Joel.** Pa zakaj ne bi? Ali se me sramuješ pred svojim gospodom. Ali tvojega zalezujem? Ali sem volk?

**Juda.** O ne! A šakalu bi te primeril.

**Joel.** Prijatelj Juda. Zaupljiv človek nisi. Cenim te in ti odpustim trdo besedo. Glej, zvest si! (Vstopi za Judom v farizejevo hišo.)

#### 20. prizor.

**Natanael Tolomajev in Levi Alfejev** (izza hiše).

**Levi.** Po čem si spoznal, Natanael, da mu je znano, kaj se je godilo pod smokvinim drevesom?

**Natanael.** Mar nisi videl, da si je položil roko nad oči?

**Levi.** Ali si to storil pod smokvo?

**Natanael.** A kdo naj ve, ki mi ni videl v misli tisti čas? Tam sem ležal in sem videl, da se je bil en cvet odlomil in je visela bela kaplja baš nad moje oči. Pa me je obšel strah pred slepoto in sem si oči zakril in vzkliknil: Zahvaljen, Adonaj, za dar oči!

**Levi.** Meni jih je odprl šele učenik.

**Natanael.** Tebi in meni in vsem. Pa smo še slepi. Ali ga razumeš, da je šel v hišo licemerca in legel za mizo med zavidljivce?

**Levi.** Ali ni ležal še v moji, ko sem bil mitničar? (Gresta proti ozadju.)

### 21. prizor.

**Tomaž** (ju sreča, z leve prišedši). Kje je učenik? Iščem ga in ne najdem.

**Levi.** Berači ti ga razodenejo, razglej se po njih.

**Tomaž.** V farizejevi hiši? Lažeš, mitničar, kakor si lagal.

**Levi.** Res je. Nimam pričevanja.

**Natanael** (Tomažu). Prenagel si, brat. Tvoja bolezen je nejevera.

**Tomaž** (nejevoljno). Preveč sem že videl, da bi vse verjel. Deset let sem pazil jetnike.

**Natanael.** Slab paznik si moral biti. Gospod, ki ga ljubiš, se ti je izgubil.

**Tomaž.** Čenčaš. (Gre v hišo. Onadva počasi proti mestnim vratom.)

### 22. prizor.

**Berači.** Umiramo.

**Človek** (v kladi). Trpiiiii.

**Bebec** (ogledujoč palec na nogi, katero pestuje). Trpiiii.

**I. berač** (sune mladega soseda s stopnic k starcu). Pojdi k dedu, da mu dolgčas ne bo.

**Berači.** Ded in vnuk. Ušivo sorodstvo.

**II. berač.** Krivica, krivica!

**Berači.** Ne vpil! Spodili nas bodo zaradi tebe. Ali se ti je oče obesil? Smrdiš. Gobav si. Glejte, bele luske ima po rokah.

**II. berač.** Lažete se. Čist sem.

**Berači.** Gobavec! S kamenjem ga pobijte!

**Sluga** (udari s palico mednje). Tiho, svojat!

### 23. prizor.

**II. sluga** (s kruhi). Kje ste, lačni?

**Berači.** Nasiti nas. Poginili bomo.

**I. berač.** Meni dva kosa, za palico po plečih.

**II. sluga.** Za en kruh dve palici. Vsi boste siti.

**Berači** (vpijejo). Zahvaljen bodi! Življenje deliš. Kako ti je ime, da te bomo blagrovati?

**II. sluga.** Ime mojega gospoda Simona oznanjujte. (Deli.)

**Berači.** Blagoslovljen Simon goreči. Lačne je nasitil.

**II. berač.** Gospod, name si pozabil. Najbolj sem reven.

**II. sluga.** Ne kroka! Nisem pozabil. (Vrže kruh.)

**III. berač** (otroški, ga ujame in da starcu). Na, očka.

**II. berač.** Dober si, otrok. (Slugu.) Še malemu. Nič ni dobil.

**II. sluga.** Lovi naj! He, lôvi! (Vrže še en kruh.) Zdaj pa mir! (Se umakne.)

**I. sluga** (s palico). Mir! (Izgine.)

**I. berač** (pokaže jezik za njim). Tepec. Več ima v palici, kakor v glavi! (Nekaj smeha, nato molk.)

### 24. prizor.

**Berači.** Najmanjši je dvakrat dobil.

**I. berač.** Kdo je dvakrat dobil? (Vstane.)

**II. berač.** Ni dvakrat dobil. Enkrat je zame.

**I. berač** (stopi k malemu). Dobil si dvakrat, daj, bomo delili.

**III. berač.** Ne dam.

**I. berač.** Ne daš? (Ga suje in vrže po tleh.)

**II. berač.** Otrok, rajši vrzi v prah in greznico.

**I. berač.** Bom videl, ali bo dal.

**III. berač** (vrže kruh od sebe). Poberi ga!

**I. berač** (divje). Seme. Res je vrgel v prah. (Ga bije s kamenom.) Na, na! Jej!

**II. berač.** Pomagajte otroku.

### 25. prizor.

**Vojak** (pristopi in vrže nasilnega po tleh).

**Človek** (v kladi medtem). Sklatite obsedenca z zidu. Vse oči mi je nasul s peskom.

**Bebec** (se smeje). S peskom, s peskom, hoooo.

**I. berač** (pljune za vojakom). Goj, goj! Smrdiš. Pes.

**Vojak** (se vrne na svoje mesto).

**I. berač.** Pes, pes, pes! (Pobere kamen.)

### 26. prizor.

**Človek** (v kladi, ko se je steklo nekaj ljudi z leve in desne). Ljudje! Bratje! Po nedolžnem trpim.

**I. berač** (zmerja vojaka). Preklet tvoj oče, prekleta tvoja mati. Pasje je telo, ki te je nosilo.

**Vojak** (nekomu med ljudmi). Kaj je rekel?

**Prvi.** Blagoslovil te je, golobradec.

**Drugi.** Mater ti je počastil in očeta blagroval.

**Tretji.** Glej, zdaj ti bo še grlico dal za dar.

**I. berač** (vihti kamen). Zobe mu izbijem.

**Vojak** (mirno). Ne meči! Kamen je.

**Tretji.** Grlica je, le poglej dobro.

**Prvi** (beraču). Mladenič, brzdaj jezo. Ne meči kamenja. Ali si pozabil, da je Pilāt zmešal kri Galilejcev?

**Drugi.** Naj le vrže. Kaj nam mar.

**Nekaj glasov.** Kaj pa je? Ali je Jehovo klel? Jehovo je klel. Kamenjajte ga!

**Prvi.** Mladenič, ne meči!

**I. berač** (vrže kamen, ki zadene legionarja. — Tedaj pobirajo vsi kamenje. Vojak sune s sulico, se brani. Bebec ga obmetuje s peskom. Vojak zakrvavi in se zgrudi na kolena, vzklikne). Custodes! Custodes!

**Klici.** Nadenj! Ubijte ga! Rešite človeka iz klade! (Glas fanfare. Nato klici strahu, žvenket orožja, klici.) Bežite! (Z leve legionarji, ljudje beže. Že za odrom klici.) Ljudje, pomagajte, za smrt sem zadet! (Tišina. Nato legionarji, ki se vračajo in smejejo. Vzamejo človeka iz klade in ga vedejo s seboj. Ranjeni vojak se dvigne, ozre po bebcu, ki je izginil. Gre za tovariši. Tudi berači so bežali, ostala sta le II. in III.)

**II. berač** (mlademu). Glej, kri. V curku teče v greznico in namaka tvoj kruh.

**III. berač** (ravnodušno). Tisti, ki me je tepel, je ušel.

### 27. prizor.

**Sadokiti** in **Perušim** (z desne, ježno se prerekajoč).  
**Sadokiti** (oziraje se, odkoder so prišli). Ljudstvo ščujete na blazne napade.

**Perušim** (za njimi). Prijatelji ste psov. Ližete jim noge.

**Sadokiti**. Pobeljeni grobovi ste. Pri gobavcih iščete zaslombe.

**Perušim**. V svoji tolšči tonete, svinje.

**Sadokiti**. Vsak dan kolnete Mardoheja.

**Perušim**. Vsako uro blagoslovljate Amana.

**Sadokiti**. Volcje v ovčjem kožuhi. Solnce perete.

**Perušim**. Res je. Studite se nam, kakor bratom olje.

**Sadokiti**. Belcebuba imate.

**Perušim**. Mamona molite.

**Sadokiti**. Podpihovalce preroke jemljete pod streho.

**Perušim**. Povejte ga, da ga kamenjamo.

**Sadokiti**. Simon je vaš. Ne boste ga kamenjali.

**Perušim**. Vaš je Gamalijel, babjek! Ženam nevernih gleda v obraz.

### 28. prizor.

**I. legionar** (viden na levi). Doma pri nas so črni ptiči na mrhovini. Prav tako kričijo.

**II. legionar**. Pusti jih kričati. Krik ne boli. Pojdiva.

**I. legionar**. A kockal ne bom.

**II. legionar**. Ne! Popijeva vrč vina in primeva za moro. (Gresta.)

### 29. prizor.

**Sadokiti**. V grobove z vami, gobavci!

**Perušim**. V ogenj z vami, sodomski bratje. (Si groze.)

**Sadokit** (starec). Kakor obsedenci vpijemo sredi med nevernimi in tesarjevim sinom iz Nazare. Sramujmo se!

**Perušim**. Operi jim glave, serec. S šibo jih naženi s ceste.

**Sadokit** (pljune, perušim). Golazen ste. Z nogo bom pohodil škorpionja. (Odhaja s tovariši na levo.)

**Perušim** (za njim). Glejte ga, da ga sram ni! Vse mesto že ve, da mu uhaja ... (Gredo.)

### 30. prizor.

**I. žena** (z desne z vrčem). Straže so pomnožili zaradi preroka, ki je v mestu.

**II. žena**. Smili se mi. Mlad je še in lep, a bo žalostno umrl, kakor je Jožef, kralj galilejski. (Gresta v ozadje proti mestnim vratom, kjer se je pojavila nova gruča ljudi, ki peljejo obsedenca.)

### 31. prizor.

**Ženi** (zakričita).

**Obsedenec**. V ogenj me vrzite, v jezeru me vtopite.

**Ljudje**. K preroku te peljemo, da ozdraviš.

**Obsedenec**. Nočem. Prekleti ste. (Se skuša osvoboditi.)

**Ljudje**. Duha imaš.

**Nekdo** (ženama). Glejta ga. Tako ga muči. Dvakrat že ga je vrgel v vodo in enkrat v ogenj.

**Ženi**. Nesrečni človek!

**Obsedenec** (ženama). Saj vaju poznam.

**Ženi** (zavpijeta). Laže!

**Ljudje**. Vzdignimo ga in nesimo. Kam?

**II. berač**. Tu notri, dobri ljudje!

**Obsedenec**. V ogenj! (Se iztrga, beži, ljudje za njim skozi mestna vrata.)

**Ljudje**. Držite ga. Satan ga bo ubil. (Tišina.)

### 32. prizor.

**Mirjam** (s Suzano z leve). Trudna sem —

**Suzana**. Sedi malo, gospa, in počij.

**Mirjam**. Ne! Iščiiva. Glej ženo. Povedala bo nama.

### 33. prizor.

**I. žena** (od mestnih vrat z vrčem vode).

**Mirjam**. O dobra žena —

**Suzana**. Ali kaj veš za hišo Simona gorečnega?

**I. žena** (trdo). Išči jo! (Gre.)

**Mirjam** (začuden). Zakaj je neprijazna?

**I. žena** (se ozre). Se prašam, Mirjam magdalska. Fej! (Pljune.)

**Mirjam** (se prime Suzane). Vrniva se, Suzana.

**Suzana**. Preden si ga videla?

**Mirjam**. Izpljunil me bo, kakor me je žena.

**Suzana** (vedro). Glej, glej, tam je morda. (Pokaže na farizejevo hišo.)

**Mirjam**. Tam? Tam notri? Tisti ob robu mize s sladkim obličjem in dolgimi lasmi?

### 34. prizor.

**Joana Kuzova** (je prišla z desne). Pravi je, sestra Mirjam.

**Mirjam** (zadivljena). O sladki! O čudoviti! (Razširi roke, zdrkne na kolena.) Usmili se me. Ne zavrzi me, ne izpljuni! (Se dvigne, sanjavo.) Niso mu umili nog ... niso mu mazilili las ... niso mu poljuba dali, ko je prišel ... Kralj, kralj, kralj! Jaz te bom mazilila. Suzana. (Ji vzame posodo; zastoče). Pa saj ne morem. Izpljunil me bo.

**Joana**. Pojdi k njemu. Videl te je, preden si prišla.

**Mirjam** (krčevito). Ljubljeni, Dobri, Najlepši!

**Suzana**. Mirjam, za roko te peljem.

**Mirjam**. Pelji me! (Gresta nekaj stopinj. Mirjam krikne, plane sama naprej v vežo.) Kralj!

### 35. prizor.

**Suzana**. Šla je. (Strmi s stopnic v notranjost hiše.)

**Joana** (pristopi). Ne bo je zavrzel.

**III. berač** (ji poljubi krilo). Dobrotnica moja.

**Suzana** (posluša, govori kakor sama zase). Razbila je posodo in mu zlila dišave na lase. O Mirjam! Zdaj si svoj zadnji greh izmila.

**Joana**. Kako je grešila?

**Suzana**. Ko je vino pila, je mazilila nevernega moža. Glej, glej! Noge mu pere s solzami in jih suši z lasmi. O, čuj ... (Posluša, govori sama.) ... eden mu je dolgoval petsto denarjev in drugi petdeset. Ker sta bila uboga, je obema dolg odpustil. Prašam te, Simon, kateri ga je zato bolj ljubil?

**Joana**. V bridkosti je prišla in kakor na svatbo se bo vrnila.

**Suzana** (govori). ... prišel sem v tvojo hišo. Nisi mi dal vode za noge, nisi mi mazilil glave, nisi mi poljuba dal. Ona pa mi je s solzami umila noge ... (Veselo.) Mirjam, srečna Mirjam! (V hišo, a se sreča na vratih z Judom.)

### 36. prizor.

**Suzana.** Juda Simonov. Lagal si! (Izgine v vežo.)

**Juda** (zmeden). Na lastnem pasu —

**Joana.** Mir s teboj, brat Juda!

**Juda** (zmeden). Ne poznam te, žena.

**Joana.** Odkdaj si slep, brat Juda? (Gre v hišo.)

### 37. prizor.

**Juda** (stoji, mrmra neumljivo).

**Joel** (iz hiše). Grehe je odpuščal. Smrti je kriv. (Se prime za obleko, da bi jo raztrgal. Vedro.) Zakaj bi trgal jaz svojo? Bo Gamalijel svojo. (Zagleda Juda. Spremeni glas.) Juda Simonov, prijatelj.

**Juda.** Pusti me, žena! (Se ozre.) Kdo?

**Joel.** Ali si me že izbrisal iz oči?

**Juda.** Ne!

**Joel.** Pametno besedo bi govoril s teboj, brat Juda. Pojdi z menoj. Saj ljubiš vino. Napolnila bova dvakrat in se zmenila z besedo.

**Juda** (odločno). Ti me pusti! Gamalijelu služiš.

**Joel.** To mi vsaj povej, kdo je žena, ki ti je draga?

**Juda.** Vsa Magdala ti jo pove: glejte, Mirjam blodna!

**Joel.** O! (Čez hip.) Brat Juda. Stopi z menoj. Pomeniva se.

**Juda** (temno). Ne grem.

**Joel.** Pa to vsaj povej! Saj si slišal, da je klet. Kako more odpuščati grehe!

**Juda** (temno). Pojdi, Gamalijelov!

**Joel.** Grem. A videla se bova še. Kadar bo čas, njegov, tvoj in moj, brat Juda. (Ga potrka po ramenu.) Kadar bo čas. (Zahrbtno.) In ženo pozdravi, ki je lepa... (Gre in kima z glavo.)

**Juda** (strmi v vežo, stisne pesti). Mirjam! Mirjam!

Zastor.

## ALI MISLIŠ TUDI TI TAKO? STANKO MAJČEN.

**N**jena soba je tiha, topla, živopisana kakor šator Hasan-äge. Deca že spi, duri so priprte. Po dvanajstih urah neprestanih skrbi je zopet svobodna, svobodna, brezbrežno svobodna do ene, do dveh, treh ponoči.

Zlikala si je nohte za moj poset, da se bliskajo kakor brušeni.

Kliče me za bratca, jaz ji pravim sestrice Zorka.

To je namreč tako: pobratila sva se v težkih urah tega življenja. In odsihmal nihče od naju ne misli ali ne namerja drugače.

Dnevi skrbi in težave, sive ko stena, ki stoji pred oknom: otroci, šola, živež, dača in zopet po vrsti: otroci, šola... in tako dalje v nedo-nedogled.

Kje in kdaj se prične pravljica o iztočni prelestni ljubezni v orientalskem šatoru Hasan-äge?

Bratec pomirja živce, bratec kakor zvezda raz lazur seva na razburkano morje te ženske duše in ga teši, tolaži... z večnimi modrostmi.

Sestra Zorka se nasmehne in se onesvesti. To je tako njena navada.

Posestrima, lepa gospa Šana, prišumi iz prvega nadstropja z etrom in bato in ji zmaha nos in sence.

Sestra Zorka leži vznak, grize ustne in krčevito miži. Prsti igrajo po odgaljenih prsih, mišice dregetajo od nosne konice pa do prstov na nogi.

»Črna Zora, kaj ti je zopet?« se huduje zdravnikova žena, lepa sestra Šana.

»Ali veste, kaj je naredila v soboto? Pregovorila sem jo, da je šla k specialistu za živčne bolezni, doktorju Tavsku. Tavsk jo je preiskal, preizkusil in — ali uganete, kaj ji je svetoval? Za uho ga je udarila za tisto besedo tako zares, kakor zdaj tukaj leži nezavestna. Kakor sta spodobno sedela za mizo oba, ona na tem, on na onem koncu, je vstala in ga udarila za uho... Ne glejte tja! Kadar se v nezavesti zasmee, me zazebe do kosti. Podobe ima, ki se nam o njih niti ne sanja. Ne glejte tja, ne glejte tja...«

Sestra Zorka se prebudi. Široko razpre oči, jih zopet zatisne, kakor da se je potopila v globok, teman studenec, in se zopet dvigne iz njega in se nasmehne... In kot da se ni nič zgodilo —

»Tega vam še nisem pripovedovala, kako me je snubil narednik Janko. Tri tedne že stanuje v onile sobi — pšt, koraki! — in nisem vedela, da me ljubi.

Zadnjo nedeljo po večerji — otroci so že spali — se pritihotapi v mojo spalnico.

»Sedite,« rečem, ker mi srce tolče do vratu.

»Hvala,« požre hlastno in strmi vame kakor modrec iz jutrove dežele.

»Ali Vam smem nekaj povedati?«

»Svobodno; sama sva in nihče naju ne čuje.«

Narednik si potegne manšete na roke, zavrti lahte strmo navzven in mi izjavi resnično in globoko spoštovanje... Spoštovanje brez mej tako-rekoč, do konca življenja — skratka, kdaj da sme priti in ali sme morda kar ostati?

Med to deklamacijo hitro drsim proti durim. V strahu, da se onesvestim, preden zaloputnem duri za seboj in ga pustim v temi, obtičim in ne morem dalje. Z roko na kljuki odrevenim kakor solna soha...

On počasi, dostojanstveno:

»Če je tako in sem se motil, oprostite. Počakam rad še teden dni...«

Kakor zmagovit gladiator iz arene gre mimo mene iz sobe...

Dà, tako živim, bratec, in to je moja velika bolest. Ali veš, kaj je dejal doktor Tavsk?

»Histerija...«

Ali misliš tudi ti tako?»

# AZAZEL.

DR. IVAN PREGELJ.

## ŽALOSTNA IGRA V ŠTIRIH DEJANJIH.

### TRETJE DEJANJE.

Vzhodna obal Tiberijskega morja. Mesečna noč okoli tretje straže v mesecu nizanu pred prazniki opresnih kruhov. Ravšina se dviguje na desni rahlo v holm, ki je porastel s terebintami. Ozadje je jezero, na katerem leži blesk ribiškega ognja na levi za pastirsko kolibo. Speči ljudje, ki so bili za dne na gori, ko je učil kralj. Polegli so v lomeči se črti iz leve v ospredju na desno v ozadje. Spredaj na desni skale, grmovje, na levi ob kolibi pregraja, šator.

#### 1. prizor.

**I. ribič** (z jezera na levi). Ohovo! Kdo tam?

**II. ribič** (pri ognju). Benjamin iz Betzajde. A, vi? Baruhovi iz Kapernavma?

**I. ribič**. Salomini iz Tiberije.

**II. ribič**. Ali težko vozite? Kolikrat ste vrgli mreže?

**I. ribič**. Vso noč smo metali. Tri piškurje smo zajeli in četrtega, ki je bil gnil.

**II. ribič**. Mi počivamo že od prve straže. Vrgli smo trikrat in zajeli poln čoln.

**I. ribič** (strogo). Čarate. Jabolko dudaim imate v ladji in čarodejen koren ste navezali namesto svinca.

**II. ribič**. Lažes, klevetnik. Ves breg je poln ribjega rodu.

**I. ribič**. Zasmehuješ nas, Betzajčan. Ni rib v teh vodah. Ne žive od trave, žive od odpadkov v Tiberiji in sestrah onstran.

**II. ribič**. Vrzite mreže, verjeli boste. Prerok spi na gori. Vse ribe je obrnil v ta kraj. (Za hip je viden čoln.)

**I. ribič** (daje povelja). Suni z veslom. Obrni krmilo. Tu je skala žalovanja. Človek, ki je bil obupal, je tu končal življenje. (Tišina, nato.) Vlecite! Ooo! Mreža se trga. (Čoln izgine.)

**II. ribič**. Ali sem lagal? Zdaj verujete. (Gre nizdol k jezeru, izgine.)

#### 2. prizor.

**I. romar** (na levi v ospredju, se dvigne, zdeha). Petelini se še ne bude. Gostosevci so še visoko. Še za eno molitev bom legel in spal. (Leže.)

**Žena** (z dečkom na desni, v sanjah). Ne lazi, mladenič, ponoči okoli mojega doma. Moje hčere spijo. Niso jim še pognale prsi.

**Deček** (ob njej v sanjah). Joj, kruha! To bomo jedli.

**II. romar** (moli odzadaj na desni). Tebe hvalimo, Tebe spoznavam! Otmí nas v stiski.

**III. romar** (bliže ospredju na desni). Malike nevernih upepeli, ptiče in podobe zatiralcev stri.

#### 3. prizor.

**Pastir** (se dvigne ob kolibi). Vstani, moj sin, moj Eleazar. Pomolzla bova koze. Vesela je ura molže.

**Sin** (se dvigne iz šatora). Čujem, oče. (Briše lase.) Rosa mi je pokrila glavo. Peklo bo solnce čez dan.

**Pastir** (v kolibi). Eleazar, moj sin. Sreča je obiskala čredo.

**Sin** (v kolibo za očetom). Zares! Sovka je vrgla trikrat.

#### 4. prizor.

**Žena** (se dramí). Kaj je to? Ali spite? Judita, Sara. Ne slišim ropotati mlinov. (Spregleđa.) Sanjala sem.

**Deček** (ob njej, boječe). Mati! Riba! Požrla me bo.

**Žena**. Ni ribe, otrok. Spavaj mirno.

**Deček** (napol buden). Mati, očeta sem videl.

**Žena**. O dete. Oče spi.

**Deček**. Saj je živ in ne spi. Na smokvo je plezal za studentcem. (Zaspi.)

**II. romar**. S petelini se dramim in z jutranjico vstajam k molitvi. Gospod, zakaj si mi ukratil veselje?

**III. romar**. Nisem vrgel oči po ženi, ne želje mese ne po devici. Bodi mi v pomoč.

#### 5. prizor.

**Mirjam** (pride z desne in gre mimo spečih v ospredje za skale in grmovje). Suzana spi. Joana spi. Nočem spat! Gospod je sam na gori in moli. O, da smem biti bliže pri njem! (Izgine za grmovjem.)

#### 6. prizor.

**Žena** (z dečkom, strmi v ozadje na nebo). Kako je čudna luč na nebu. Kdo je kdaj to videl?

**Slepec** (slok, z leve proti desni v ozadje). Ljudje. Povejte slepemu, kje hodi. Izgubil sem palico, ki me je vodila.

**II. romar**. Urezal ti bom svežega vodnika v grmu.

**Slepec**. Imel sem živo palico, dečka, ki me je vodil. Ko sem spal, sem ga izgubil.

**II. romar**. Glej, glej. Pa če so ti ukradli palico? Trideset denarjev so zaslužili.

**Slepec**. Misliš? Da so ga ukradli, ki me je vodil in ga prodali?

**II. romar**. Slep si. Malo veš, kako so hudobni ljudje. Pa čuj. Ne hodi dalje. Nad skalo žalovanja stojiš. Padel boš v jezero.

**Slepec**. Slišim šum valov. Sedel bom. (Sede nad jezerom z obličjem proti desni. Toži.) Od svojega sedmega leta nisem videl solnca, ne meseca, ki se redi, ne treh zvezd, ki dan oznanjajo. Ali je mesec na nebu?

**Žena** (z dečkom). Čudo je na nebu. O, glejte! (Kaže.)

**Nekaj ljudi** (se dramí in dvigne). Kaj je, kaj je?

**III. romar**. Podoba odsekane glave je nad jezerom.

**II. romar**. Lasje so padli nizdol nad oči, ki so zaprte.

**Žena**. To je strašno znamenje božje. Pravični bo trpel.

**IV. romar** (nekod v ozadju na levi). Megla je pod zvezdo, ki ni stalna. Kaj se plašite!

**II. romar**. Le znamenje je. Pokolj gre nad ljudi.

**Žena**. O moje hčere, o moj sin!

**IV. romar**. Odprite oči in glejte. Megla je bila in je prešla.

**III. romar**. A znamenje je bilo. (Ljudje polegajo in sedajo.)

**Žena**. Znamenje je bilo. (Tišina.)

**Mirjam** (za grmom). Gospod, saj čutim, da si blizu. Sakali so utihnili pred teboj, strahovi so zaspali v duši. Tvoj obraz je prepodil iz mene Azazela, da ne slači in ne poljublja nečisti...

**Žena** (se ozira). Kdo toži in ječi? (Se dvigne, pogleda za skalo.) Ali si bolna, žena?

**Mirjam.** Črna sem kakor plahta na šatoru.

**Žena.** Ne toži. Vse smo črne v Galileji od solnca in težkega dela. Ali imaš otroke?

**Mirjam.** Nimam jih, dobra žena.

**Žena.** Srečna si, ne toži. Nisi trpela. Nisi vpila v porodu, ni ti spanca jemal dojenec na prsih vso noč. (Sede spet k otroku.)

### 7. prizor.

**Suzana** (na desni od zadaj). Gospa Mirjam, kje si?

**Mirjam.** Blizu, Suzana! Lezi in spi.

**Suzana.** Vzbudila sem se in te ni bilo. Zdaj bom spet legla. (Gre za oder.)

### 8. prizor.

**Žena.** Glej! To je grešnica iz Magdale, a učeniku je ljuba. Veliko joče za greh. (V smeri k Mirjami.) Gospa Mirjam, saj verujem. Trpela si. (Glas prepelice in petelina.)

### 9. prizor.

**Juda** (v plašču z leve od ognja. Pod plaščem nosi tovor. Pogleda slepcu v lice.) Z odprtimi očmi spi človek.

**Slepec.** Od sedmega leta ne vidim.

**Juda.** Zato pa ti rečem, da ne bdi. Lezi in sanjaj. Vsaj v sanjah boš videl.

**Slepec.** Bedé sanjam in čakam rešenja.

**Juda.** Ali si star v letih?

**Slepec.** Šestkrat vse prste na rokah sem prehodil.

**Juda.** Smiliš se mi. Prsti na roki so tvoj svet. A tvoje upanje je dolgo šestdeset let. Jaz bi bil obupal v šestdesetih urah.

**Slepec.** Nad skalo žalovanja sedim. Ali me zasmehuješ? Ne bom obupal.

**Juda.** Ne zasmehujem te, prijatelj. Človeka iščem, ki mi je bližnji. Pa sem na slepca naletel; kako bo povedal? Sam je potreben vodnika.

**Slepec.** O čuj! Ukradli so mi ga. S slepčevim vodnikom so se okoristili za trideset denarjev.

**Juda.** Tudi to se je že zgodilo. Zato lezi in sanjaj. Resnično! V sanjah boš videl. (Gre, obstane ob II. romarju.)

**II. romar.** Tat! Kaj iščeš? Kaj skrivaš pod plašč?

**Juda.** Miruj, blazni! Svojega človeka iščem, pa ti nisi.

**II. romar** (se začudi). O, ne zameri mi, gospod. Nisem te poznal.

**Juda.** Ali me zdaj poznaš?

**II. romar.** Prerokov prijatelj si. V hiši mojega sosedu si sedel z njim. Ni dolgo temu. Tam sem te videl.

**Juda.** Zdi se mi, da si dobrih oči. Daj, reci, ali si kje videl ženo, po imenu Mirjam.

**II. romar.** Ne poznam je, gospod, ne zameri.

**Juda.** Zamerim ti dvakrat, da si mi rekel tat.

**II. romar.** Gospod! Tri črede so mi odgnali iz staje. Od tedaj sem ponoči hudih besed.

**Juda.** Grešil si nad menoj. Kdor preroku služi, ni tat in četudi nosi mošnjo in tovor pod plaščem.

**II. romar.** Odpusti mi.

**Juda** (krene ob ozadju na levo v ospredje). Ali jo bom našel?

**II. romar** (mrmra). Še bolj čuječi bi se zmotil nad njim. Gre, kakor da je od mladega vaje noči, nosi pod plaščem, kakor da je vzel.

### 10. prizor.

(Z leve čoln po jezeru. Izstopi nekaj ljudi, K Judi.)

**I. potnik.** Dobri človek, povej nam za kralja.

**II. potnik** (silno živo). Ne taji nam ga.

**Juda.** Kralja bi radi? Pa ponoči? Pa tu?

**II. potnik** (enako ko prej). Kralja, da! Ponoči. Pa tu!

**Juda** (se zasmee). Ali ti je burja ime, človek?

**III. potnik.** Benjamin je, moj sin. Povej mu za kralja.

**I. potnik.** V Kapernavmu smo čuli zanj. Pred solnčnim zahodom je nasitil ljudstvo, pa so ga izbrali za kralja. Tu blizu se mudi. Ribiči so nam povedali.

**II. potnik.** Ribiči, si slišal? Ne smeje se.

**Juda.** Benjamin Burja, hodi počasi, kralj ne bo ušel.

**III. potnik.** Pokaži nam k njemu, hočemo mu služiti.

**Juda.** Ne vem vam za kralja.

**II. potnik.** To bi bil koj povedal, tepec.

**Juda.** Benjamin Burja. Kraljev blagajničar ni tepec.

**III. potnik.** Ne zameri mu, ki te je sramotil. Veruj, da ni hudoben. Odkar je čul govoriti Simona iz Betzajde, kateremu je kralj taščo ozdravil —

**Juda.** Če je dobro storil, kdo ve. Zakaj bridke so tašče v hiši.

**III. potnik.** Kakor ogenj je in vso pot je veslal, da ga je znoj oblival. Zvesto bo služil kralju.

**Juda.** Hribovci. Povedal sem, da ne poznam kralja. Poznam samo človeka, ki je taščo ozdravil.

**II. potnik.** Saj ta je kralj. Kako so počasne tvoje misli.

**Juda.** Moje misli so mirne in moje besede so se vrgle po mislih. Mar bom pred vsem svetom klical in pričal, da je kralj, da pridejo in ga umorijo, ki so silni?

**I. potnik.** Resničen si. Slišali smo, da ga zalezujejo visoki. A mi smo nizki ljudje. Ljubili ga bomo.

**II. potnik.** Branili z roko in gorjačo.

**III. potnik.** Veruj nam.

**Juda** (se obrne v ospredje). Vaš kralj spi. (Pride do grma, kjer je Mirjam.)

**Mirjam** (se dvigne očitajoče). Tajiš ga jim?

**Juda.** Tebe iščem. Nadležni so.

**Mirjam.** Odstopi! Nadležen si. (Dvigne roko.)

**Juda** (se okrene. K potniku). Kaj hočete za menoj? Vaš kralj spi, sem rekel. Pa je bil človek, ki je iskal in je našel. Tudi vi boste našli. Čakajte, kakor čaka tisti človek. Ne raztečejo se vode do jutra, ne ubeži vam kralj. (Sede sredi pozorišča.)

**II. potnik.** Pokaži nam vsaj kraj, kjer je legel.

**Juda.** Nasilnež, Ne bom povedal. Ti bi kralja iz spanja budil.

**III. potnik.** Modro je rekel. Strpi se, moj sin.

**Juda.** Zares. Satana ima tvoj sin, nemirnega.

**II. potnik.** Zakaj bi satana imel? Za zlatom je sto src hitrih, zakaj ne bi bilo moje za mesijo?

**Mirjam.** Zvesti človek.

**I. potnik.** Vsaj pripoveduj nam, gospod, o njem, kakor bi s palico zamahnil, bo minila noč.

**Juda.** Noč je zbornica šakalov in duhov, ki obletavajo dušo žalostno.

**III. potnik.** Svetla bo po tvoji besedi o kralju.

**Juda.** Sitni ljudje. Saj ste čuli, da je kruhe pomnožil.

**II. potnik.** Čuli smo. Zato pa.

**Juda.** In da satana izganja, kakor bi jaz tvojega, ki mu je ime Nestrpni —

**II. potnik.** Nisem čul. A pravili so, da vidijo slepci.

**Slepec** (se zgane). Slepi vidijo. Čakam in upam.

**Juda.** Zato so ga hoteli za kralja. Pa se je skrila goro.

**I. potnik.** O, reci, zakaj. Ali ni kralj?

**Juda** (porogljivo). Saj ste videli kraljeva znamenja. Ali jih niste?

**Potniki.** Nismo.

**Juda.** Niste? Ni li rosa obilna, ni li pozni dež o pravem času? Ali ni usahnili muha od Nila? Ali ne cvete terebinta trikrat in ni li pšenica bogata tridesetkrat? Ali ne vriskajo doline od vina in ne tuli živina od bolečine mleka? Kje so lačni, kje so vdove, kje tulijo žejni gobavci po grobeh?

**I. potnik.** Če so to znamenja, gospod, kdo jih je videl?

**II. potnik.** Saj je huje v deželi, kakor pa je bilo.

**III. potnik.** Ni znamenj kralju.

**Juda.** Pa ga vendar iščete? (Se dvigne, stoji blizu Mirjame.)

**Mirjam** (pridušeno). Tajiš ga, nezvesti!

**Juda** (se obrne k onim). Ali mislite, da tajim kralja?

**I. potnik** (otožno). Ali nisi menil, da ga ni?

**Juda.** Kako naj govorim, da boste razumeli?

**II. potnik.** Tako, da bomo.

**Juda** (ironično). Da boste razumeli! Dobro je. Pa čujte. Resnica je, da ne tuli živina od bolečine mleka in da ne rodi pšenica tridesetkrat. Ni kralja v deželo. Ni ga, ker ljudstvo samo noče, ker je skopo in stiska srebro. Kralj pa je ubog in preganjan: Nima, da bi ostal v sijaju in šel v svoje mesto. Ne bo imel, ker je ljudstvo bedasto in mu ni dalo, da bi imel. Njegov blagajnik sem. Poglejte pa, ali ni prazen moj pas?

**I. potnik.** Vzemi vse, kar imam. In ko bo kralj v sijaju svojem, mu spomni mene starca in reci: glej, bil je mož, ni se najedel do sitega vse svoje življenje. Pet sinov je imel in tri hčere. Stradali so z očetom ječmenovca.

**Juda.** To si bil ti in tvoji?

**I. potnik.** Jaz in moji. Ti pa mu reci in prosi zame: Glej, ni prosil zase. Za sinove je in hčere. Naj imajo ječmenovca do sitega vsak dan.

**Juda** (spravi dar). Skromen si, kakor je skromen tvoj dar. Ko bo kralj, ti bo vrnil.

**II. potnik.** Na, še od mene, za kralja.

**III. potnik.** In od mene.

**IV. romar.** In še od mene.

**II. romar.** Kar morem, dam.

**Juda** (vedro). Zaupajte. Vstal bo kraljev dan in dvignil se bo v svoje mesto, kjer mu je prestol. Tam bo milosti delil in vsi kralji kraljev mu bodo služili. Ne bo vaš pozabil.

**I. potnik.** Potolažil si. Stokrat si vrnil dar.

**II. potnik.** Jaz grem in počakam ob poti nanj. Zora je blizu.

**III. potnik.** Prav govoriš, moj sin. Pojdiva.

**Juda.** Le pojdite. Mene pa pustite, da počijem od dolge besede in nočne poti. (II. in III. potnik gresta, II. in III. romar se odmakneta. Juda sede. I. potnik se je nekoliko oddaljil in sedel.)

## 11. prizor.

**Žena** (z dečkom). Vzemi še od mene dar za kralja.

**Juda.** Sprejel bo vdovin dar in bo blagoslovil.

**Žena.** O glej! Ali veš, da sem vdova?

**Juda.** Saj vidiš, da vem. Kaj hočeš še?

**Žena.** Radovedna je žena, nikoli ne ve dovolj. Pa če si truden, gospod, kako bi prosila.

**Juda.** Zaradi žene bom premaгал spanec. Kaj bi rada vedela, žena?

**Žena.** Kaj takega mi povej o kralju, da bom mogla povedati otroku doma, ki je neuk, da ga bo ljubil.

**Juda.** Povej, kakor ljubiš, saj otrok vse veruje materi. Povej o Materi Mirjami njegovi v Nazaretu.

**Žena.** Ljubim njeno ime.

**Juda.** Tudi jaz ga ljubim.

**Mirjam** (vzdihne).

**Juda.** Povej, da je bil otrok in je sobotni dan zgnetel iz ilovice grlico —

**Žena.** Grlico?

**Juda.** Grlico. (Se ozre. **IV. romar** je vstal in stopil zadaj zanj.)

## 12. prizor.

**Juda.** To je videl njegov oče in je rekel: Kaj si storil, moj sin. V sobotni dan si gnetel. Nisem grešil, je rekel sin. Oče pa je šibo urezal, da bi ga pokaral za greh. Pa ti rečem žena, ne hrani sinu šibe, da ne bo umrl.

**Žena.** O, saj je ne hranim.

**Juda.** Zdaj čuj, da boš vedela povedati, kako je odgovoril mali kralj očetu svojemu. Oče, je rekel, ti sam si vreden šibe. Zakaj si jo rezal v sobotni dan.

**Žena** (veselo). Srečni otrok, kako je modro povedal.

**Juda.** Modro. A še modrejše je potrdil besedo in je dahnil v ilovico in je grlica zletela pod nebo.

**IV. romar** (temno). Ne veruj mu, žena.

**Juda.** Kaj? Ali sem lagal?

**I. potnik** in **II. romar** (se približata).

## 13. prizor.

**Joel** (pride od leve, stoji v ozadju, poslušaj).

**IV. romar.** Si in nisi. Zgodilo se je, kakor si rekel. A tisti otrok je bil Joanan Caharijev, jezni.

**Juda** (se suho nasmeje). In kdo si ti? Joananov učenec? Zdaj ko je umrl, si prišel k mojemu gospodu, da bi skušal, ali je tudi moder.

**IV. romar.** Resnico govoriš.

**Juda** (široko). Resnico govorim. Škoda je Joana, ki je umrl na post Esterin v Madari.

**IV. romar.** Na praznik šatorov je umrl.

**Juda.** Na post Esterin v Madari. Bil sem tam.

**IV. romar.** Na post Esterin sem te videl v Tiberiji. V taberni si sedel in kockal z vojaki za denar.

**Juda.** Hudiča imaš!

**IV. romar.** Ne štejem niti v cicitu. Nisem go-rečnež.

**Žena.** Pa si vendar grešil. Kraljevega učenca si žalil.

**IV. romar.** Poslušaj, žena! Že eno leto te poznam. Ti pa boš rekla, da sem pil.

**Žena.** Resnično si pil. Nikoli me nisi videl.

**IV. romar.** Saj sem rekel. Pa taji, če smeš. Mar nisi bila ob lanskim žetvi pri Jordanu z malo deklico, ki je padla in si ranila čelo? Mar nisi prašala po Joananu, katerega so bili že ujeli in zaprli v vozo?

**Žena.** Resnico mi je povedal. Iskala sem preroka in prej smo videli znamenje njegovo.

**Juda** (hripavo). Povedal je, kar je videl. Mene pa ni.

**IV. romar.** Videl sem te. Trikrat si segel v pas in ko si vse zaigral, si se na cesto opotekel in se mi zasmel pijan v obraz, ko sem šel mimo. (Se naglo okrene in gre na levo v ozadje, kjer stopi **Joel** k njemu.)

**Mirjam.** O, Juda!

**Juda** (proti njej). Na lastnem pasu naj visim. (Dru-gim.) Kar je videl, je bilo od satana.

**I. potnik.** Od satana?

**Juda.** V temoti noči blodi Azazel in se oblači v človeško podobo in je zdaj tu, zdaj tam. Zdaj je lepa žena, ki misli greh, zdaj je pravični v pepelu.

**I. potnik.** O, o, o!

**Žena.** Ali pa sme? Ali more?

**Juda.** Kako ne bi? Ali niste čuli o pravičnem Jobu Husitu, kako mu je bil dan v oblast? Resnično, zdaj je lepa žena, zdaj je prerok, ki dela čudeže.

**Mirjam.** O, Juda, Juda!

**I. potnik.** Čudeže dela?

**II. romar.** Kdo bo tedaj ločil preroka od satana?

**Juda** (mirno). Saj sem rekel, da je noč in da tulijo šakali. Kadar bo dan, bo vse jasno in boste ločili ljuljko od zrna.

**I. potnik.** Žalost me bo ubila. Ne bom čakal kralja. Ječmenovca bodo stradali sinovi in hčere. (Gre potrč v ozadje na desno.)

**Juda** (v nekaki užaljeni zanešenosti). Samo raz-umejte me prav! To je skrivnost življenja, da pride veselje nenadno, kakor blisk iz oblaka in ne v uri, ko smo čakali. To pa je skrivnost vere v nas, ko smo žalostni: danes nisem našel, bom jutri, pa celo pod kamenom, ki sem ga nejevoljen dvignil s poti, ko mi je ranil nogo.

**Mirjam** (sovražno). Azazel!

**II. romar.** Kdo te razume? Grem. (Gre v ozadje.)

**I. romar** (se zbudi). Jutro je blizu. (Zakliče.) Vsta-nite, romarji, k molitvi. (Gre na desno v ozadju.)

**Juda** (ženi z otrokom). Tako je, žena! Iščemo in upamo in ne vemo, kdaj bomo videli. Hodimo in ne pridemo.

**Žena** (nejevoljno). Kdo te razume, temni? (Drami dečka.) Vstani, moj mali! Jutro se je približalo.

**Deček** (zaspano). O, saj je še noč.

**Žena.** Vstani, greva! (Gresta za drugimi.)

#### 14. prizor.

**Juda** (stopi v ospredje k Mirjami). Mirjam!

**Mirjam.** Hodiš in ne prideš!

**Juda.** Kriva si ti!

**Mirjam.** Sam si kriv. (Molk.)

**Joel** (preko pozorišča v ozadju s IV. romarjem). Ali ga v resnici poznaš? Ali ga nisi le zamenjal?

**IV. romar.** Tebe sem srečal pred tremi leti ob bronastem morju in si vrč razbil in te poznam —

**Joel** (začudeno). Zares imaš hudiča.

**IV. romar.** Nimam hudiča. Take oči imam. Vse brate sem poznal v deželi.

**Joel.** Glej, glej! Bil si brat s sekirico in belim oblačilom. Pravičen si.

**IV. romar.** Bil sem brat. A nisem ostal. Nisem bil krotek dovolj in sem šel k Joananu.

**Joel.** In zdaj, ko je Joanana umrl, iščeš novega preroka?

**IV. romar.** Iščem in bom našel. (Trdo.) Pa kaj laziš ti za menoj? Ali si prijatelj onega, ki sem ga osramotil?

**Joel.** Prijatelj baš ne. A poznam ga.

**IV. romar.** Njegovo ime mi povej, da se ga bom vedel ogniti, če bo treba.

**Joel.** Juda Simonov je.

**IV. romar.** Iz Keriota?

**Joel.** Iz Keriota, se mi zdi.

**IV. romar.** Slišal sem njegovo ime med brati. Tudi on jih je zapustil.

**Joel** (vedro). Brate s sekirico? Izdal, praviš?

**IV. romar.** Zapustil, sem rekel. Nisem izdal.

**Joel.** Ti ne, ti ne. (Preideta. Joel se čez hip vrne in oprezuje Judo.)

#### 15. prizor.

**Mirjam.** Da se ti ne smilijo, ubogi ljudje. Skovikal si in jih užalostil.

**Juda.** Nadležni so mi bili zaradi tebe. Ti se mi smiliš. Kakor mehovina si se usušila. Glej, dišečega vina sem prinesel! Pij, da ne obnemoreš.

**Mirjam.** Ne bom pila!

**Juda.** Vso noč sem hodil, preden sem kupil in prinesel.

**Mirjam.** Roso bom pila s trave in solze. Ne maram vina.

**Juda.** Mirjam! Veruj mi! Ne boš vzdržala! Na poti boš legla in umrla. Nisi močna, nisi vajena. Še jaz hodim težko in se moram s skopo mislijo tolažiti: Juda, vsak korak je pol sekla.

**Mirjam.** Hodila bom in bom rekla: Vsak korak je en greh manj. In vsak korak mi bo v tolažbo.

**Juda.** V Magdali imaš dom. Veliko si razdala, a še je streha pred solncem in bramba proti hladu nočnemu.

**Mirjam.** V trnju blizu kralja mi je prijetno spati, mehko počivati na kamenu. V njegovi bližini ne tulijo šakali in ne plaši duše nečisti duh.

**Juda** (bridko). Azazel?

**Mirjam.** Molči o njem!

**Juda.** Glej, vsaj v sanjah te smem ljubiti.

**Mirjam.** Pojdi od mene. Obsedena sem.

**Juda** (mehko). Gospod te je videl in si se mu smilila in je naročil: V Magdalo naj se vrne.

**Mirjam.** Lažeš se. (Se sovražna umakne.)

### 16. prizor.

**Joel** (se bliža od zadaj Judi, ki hoče iti za Mirjamo).

**Juda** (vsiljivo). Mirjam, veruj! V resnici se mu smiliš. Nadležna si mu s svojo slabostjo, s svojim telesom.

**Mirjam** (zopet vidna). S svojim telesom! Saj vem, saj čutim, saj se sramujem. O, da nisem stara in grda! Posoda sem Azazela nečistega. (Si pokrije obraz z rokami.)

**Juda**. Nisi me prav umela, lepa Mirjam. Tvoja mladost se mu smili.

**Mirjam**. In če se mu. Desetkrat sto korakov bom hodila za njim, da me ne bo videl in bom le glavo položila na prag, kjer je vstopil za noč.

**Juda** (strastno). Mirjam, ne morem živeti brez tebe!

**Mirjam**. Pusti me. Strašen si mi. (Se odmakne. On za njo.) Pusti me, Azazel, nečisti! (Izgine.)

**Juda** (omahne nazaj). Kolne me.

**Joel** (se približa, za hrbtno). Juda Simonov, ali me še poznaš?

**Juda** (se ozre). Hasan! (Se zasmee.) Jeruzalemski šakal. Mrhovino slediš.

**Joel**. Pomilujem te zaradi trmoglave žene, Juda, in nočem biti nadležen.

**Juda** (ironično). Iz Jeruzalema v Galilejo, iz Betzajde v Kapernavm, iz Kapernavma v Kano, iz Kane v Nazaret in celo za morje v puščavo si našel za njim.

**Joel**. Kako ne bi? Saj je še mlada žena z bosimi nogami.

**Juda**. Molči o ženi!

**Joel**. Molčim o ženi. Govoriva o kralju.

**Juda**. Zoprni si, šakal Gamalijelov.

**Joel** (izvleče denar). Ne bilo bi ti treba kockati z vojaki, ki so revni.

**Juda**. Gad!

**Joel**. Kakor hočeš. Če ne ti, bo kdo drugi. A rečem ti, da Gamalijel ni skop.

**Juda** (ironično). Ali naj kralja izdam?

**Joel**. Kdo pravi, da izdaj! Taka grda beseda! A zakaj ga ne bi zapustil, kakor si brate s sekirico.

**Juda** (besno). Satan.

**Joel** (se umika na levo). Lekti lešalom, Juda. Saj bo prišel čas. (Izgine, kimajoč z glavo.)

**Juda**. Satan, satan!

### 17. prizor.

**Mirjam** (stopi naglo izza odra k njemu). Kdo je bil?

**Juda** (mirno). Šakal.

**Mirjam**. In ti se s šakali sestajaš ponoči? Ali ni rekel Gospod, da pojdi s Simonom in drugimi čez jezero? Ti edini nisi šel in iščeš družbo hudobnih.

**Juda**. Tebe sem iskal. Vino, ki sem ga prinesel, me priča.

**Mirjam** (čez hip, proseče). Juda! Saj še pomnim, kako si mi bil zvest. Glej, Juda, pri vsem, kar je bilo med nama, pri krvi nesrečnega Kuza te prosim: Loči svojo pot od Gospodove!

**Juda**. Ločim jo s teboj.

**Mirjam** (odločno). Loči svojo pot od Gospodove! Ne ljubiš ga več. Ne ljubiš ga več od tiste trde besede, ki ti jo je rekel, ko si godrnjal zaradi potrate z nardo.

**Juda**. S teboj pojdem od nje, s teboj za njim.

**Mirjam**. Za njim ne smeš!

**Juda**. Zabrani, če moreš! Ti boš prva legla ob poti in umrla. Jaz pojdem mimo tebe za njim.

**Mirjam**. Ne bom legla. (Molk.)

### 18. prizor.

**Romarji** (molijo na desni v ozadju).

1. glas. Mikamoha bahelim Jehovah.

2. glas. Dolga je pot v mesto h Gospodu.

3. glas. Poslal je blagoslov v jutranji uri. Rose je dal na trato in solnca v vinograd.

4. glas. Obranil nas bo vetra gorečega in sovražnika skritega.

### 19. prizor.

**Juda** (je objel Mirjamo. Strastno). Moja si —

**Mirjam** (se mu izvije). Satan! Strast skrivaš pod plaščem. Z vojaki kockaš. Denar kradeš vdovam. Pozabil si, da je bil Giezi Elizejev, ne bojiš se gob Naamanovih. Ne pojdeš za Gospodom!

**Juda** (uporno). Pojdem! In če pojde peš čez to morje, pojdem za njim.

### 20. prizor.

**Slepec** (je vzrastel ta hip v svoji strašni slokosti in razširil roke. Juda in Mirjam strmita začudena v ozadje. Sredi neskončne tišine se oglasi prečudna simfonija. To je pesem zemlje in vode, ki je poslušna svojemu Bogu in je spremenila svojo naravo in zakone svoje od nekdanj. Videti je lik Ješue iz Nazare, ki gre mirno čez valove, in gre mirno ob njem senca. **Slepec** zakliče). Ljudje, pomagajte! Vidim in ne vidim. Tam je človek in hodi po vodi kakor po suhem.

**Glasovi** (za odrom). Kralj, kralj, kralj. (Tišina. Simfonija ugasne s sliko na jezeru.)

### 21. prizor.

**Mirjam** (Judi). Pojdi za njim!

**Juda**. Grem! (Plane v ozadje in izgine nizdol k jezeru.)

**Glasovi**. Držite znorelega človeka. S skale žalovanja je stopil v vodo. Utopil se bo.

### 22. prizor.

**Mirjam** (z dvignjenimi rokami). Zveličar moje duše! Kje bom vzela, da ti bom dala, kje zajela, da boš imel? Videla sem. Naj umrem, naj umrem! (Hiti proti jezeru na levo in za oder.)

### 23. prizor.

**Slepec**. Hvalite ga. Slep sem bil. To uro sem spregledal. (Na desno.)

**Glasovi** (v dalji). Kralj, kralj, kralj. (Tišina.)

### 24. prizor.

**Juda** (od jezera). Videl je, da tonem, pa ni rekel: Hodi varno.

**Joel** (od leve, zahrbtno). Stoji zapisano in sem bral: Glej, pravi Gospod, pojdem nad preroke, pravi Gospod, ki imajo lažnive sanje, pravi Gospod, in jih pripovedujejo in zapeljujejo moje ljudstvo, pravi Gospod, s svojo lažjo in s čudežem, pravi Gospod —

**Juda**. Zapusti me! Če pridem, pridem sam od sebe.

**Joel**. In pa — kadar bo čas!

Z a s t o r.

mi je sam jok in pridušeno sovraštvo, ki dolgo ni pobledele.

Od tedaj sem že mnogo lagal in mnogokatero resnico govoril. Toda kot neizbegljiva zapoved je ostalo v duši in je hodilo z menoj, koder sem hodil: »Ne povej vsega!«

Kot da je dvoje človeških src: eno tiho, dobro in pregrešno, za doma, drugo šumno, oficijelno, za javnost. In kadarkoli mi je ušla beseda iz onega srca, ki ni za praznik in delavnik, so se zgrozili, kot da hodim gol po ulicah, podoben bratu Ginepru iz reda sv. Frančiška, ki se je hotel ponižati na ta način.

V slednjem človeku je nekaj napuha, zakaj bi ga ne bilo tudi v meni malo? Želel sem tiho, da se dvignem nad povprečnega človeka toliko, da bom imel prost razgled v njegovo srce in v njegovo nehanje. Ne vem, koliko tega daru mi je Bog podelil. Ta želja pa vendar ni izvirala toliko iz napuha, kolikor iz želje, da se osvobodim, radi svojega duha in svoje besede.

Življenje me je zagnalo v brezno novih vprašanj in bolečin. Ko sem se mukoma boril sam s seboj, je sililo vse v izraz, enak ognju. Tu začenja moj greh. Potvoril sem besede in zakril njih pravo lice. Dvoumje je padlo nanje. Enega imena nisem imenoval, drugo sem zapisal s tresočo roko; bal sem se, da izide natisnjeno.

Izšlo je. Prsti so bobnali po mizi, obrazi so me zrl. Nihče ni skušal prodreti v srce, zrl so me, kot človeka, ki je zamenjal nov suknjič za starega.

»Tako... tako... tako... Ali niste poročeni?«

»Pač.«

»Tako, tako, tako...«

»Moj Bog, ali sem res zapisal besedo: ljubica? Ali sem povedal vse, kar je nerazrešljivega? Kot da je bobnalo s prsti po mojem srcu: »Tako, tako, tako...«

Napisal bom sijajno laž v ritmu in v rimah, polno lepih primer. Ne bom opisoval človeka in njegovega srca in če bom opisal greh, mu bom že s prvo besedo začrtal kazen, zaslužen in od človeške vesti potrjeno. Bobneči prsti bodo zadobili vesel takt: »Bravo, bravo, bravo!«

Namesto mozga je hinavščina v njih hrbtenicah. Sedé v kavarnah in listajo po časopisih: »Nič! Vse prazno!« Sedé v gledališču in zro na oder: »Nič! Vse prazno!« In ko si se dotaknil z mezinco njih prave podobe, od Boga ustvarjene in od hudobca potvorjene, bi se zdrznili v svoji duši: Mi imamo mladino. Mi imamo ljudstvo. Že radi nas in naše spodobnosti ne. V francoščini bi se to glasilo drugače.

Vaš lepi slovenski jezik ni ustvarjen za resnico, ampak za ubožstvo, hlapčevstvo in hinavščino? Povej resnico v njem, videl boš, kako je top, neroden, ker je ni navajen; poslušaj, kako lepo zveni, če izraža laž in prihuljenost.

Spomnim se na velikega pisatelja, ki ga je bilo strah napisati svoje življenje po resnici in

pravici pred Bogom in pred ljudmi. In ta svoj strah je motiviral s tako lepimi besedami, da bi mu skoraj verjel. Bila je le nejasna podoba duševne odvisnosti, ki se je ni zavedel. Bil je kot otrok, ki pravi: »Ne smemo po cvetice na vrt, da ne poteptamo trave.« V resnici ga je strah očetove palice, ki ga je naučila te modrosti.

Človek je od vekomaj sirota. Vsaka njegova molitev je neuslišana. In dasi sem že stokrat želel moči, da bi zlomil šibo, je še vedno nisem zlomil. To je hujše zlo, kakor greh, govoriti sam o sebi.

## AZAZEL.

DR. IVAN PREGELJ.

ŽALOSTNA IGRA V ŠTIRIH DEJANJIH.

### ČETRTO DEJANJE.

Markova pristava na južnozpadnem pobočju Oljske gore nad hermonsko dolino in potjo iz Betanije v Jeruzalem. Jutranja straža 13. nizana, Klopi, oljke. Na desni vohod v pristavo. Sredi pozorišča nizek zid, ki je zunanja stran zadnje stene živalskega hana. Na levi vinograd s stopnicami. Z ravni med vinogradom in pristavo stopnice navzdol v ozadje. Ozadje je prospekt jeruzalemskega mesta od Kraljeve palače do Bethzeche, mestno obzidje do severnega stolpa. Pomladna, ekvinoxialna noč. Rdeč pas neba leži z desne proti levi nad obzidjem. Dani se trudoma, težko, kakor v puščavi pred samumom. Vse drugačna noč, kakor ona svetla ob Tiberijskem morju, polna strašočih šumov in laježa. Vzdihi vstajajo iz sanj. Zdajpazdaj se oglasi psalm stopnic. Nekje baji harpa, kakor izpod zemlje, trudno do smrti. Mirjam in Joanan Cebedejev sta zaspala na stopnicah v pristavo in se v spanju nagnila drug na drugega z rameni. Niže na tleh je zaspal Šimon Kefa z golim mečem na kolenih. Na klopi pred zidom spita sede Natanael in Levi Alfejev. Zada na levi dremlje oženj. Ob njem človek, ki je bil slep, a je spregledal ob Tiberijskem morju. Na levi ob stopnicah v vinograd romar z dečkom.

#### 1. prizor.

Človek (ki je bil slep). V noči in slepoti oči sem hodil. Dal mi je videti. (Lajež.)

Mirjam (v snu). Rabi, rabon!

#### 2. prizor.

Deček (se dvigne, sede). Oče, oče!

Romar (ob njem). Ali ti kličeš, moj sin?

Deček. Kje sva, oče? Kje je mati? Strah me je.

Romar. Pred mestom svetim. Jutri boš šel v vežo Gospodovo. Zdaj pa lezi na uho in spi!

Deček. Ne morem spati. Šakali tulijo. Oče, pri nas v Engadi šakali pojo.

Romar. Niso šakali. Mestni psi tulijo. Lačni iščejo mrhovine ob obzidju v dolini ognja.

Deček. Lajajo, kakor bi ljudje lajali.

#### 3. prizor.

Joel (se pokaže izza zidu in se skrije spet).

Deček (ga je videl). Človek je blizu in hodi po tuhnjeno.

Romar. Svojce je izgubil morda. (Zdeha). Če jih bo našel.

**Deček** (tiho). Za zidom je in opazuje pristavo, kjer je legel prerok.

**Romar**. Morda išče baš preroka.

**Deček**. Ali je sovražnik? Eden onih, ki so stregli Lazarju iz Betanije po življenju?

**Romar**. Kaj mu morejo.

**Deček**. Vojake imajo. Prerok pa ima samo dva meča.

**Romar**. Saj so nešteta ljudstva ž njim. (Zdeha.)

**Deček**. A kaj potem, ko se razidejo?

**Človek** (ki je bil slep). Svojo roko bo vzdignil: Kdo ste? Sulica, meč in ščit rožljajo na tla.

**Deček** (sam zase). Lepa pesem. Od mestnega obzidja je odgovorila nazaj. (Tišina.)

#### 4. prizor.

**Joel** (je zopet viden za hip in zopet izgine).

**Deček**. Oče, ali bo kmalu jutro, da pojdeva v svetišče?

**Romar**. Strpi se.

**Deček**. To je ona visoka, temna zgradba tam — (Pokaže v ozadje.)

**Romar** (zaspano). Tam je ...

**Deček** (govori sam zase, kakor je slišal opisovati). Tam je kraljevi grad. Niže je dvor nejevernikov. Sedemnajst stopnic bom šel in bom v dvoru žensk in po petnajstih bom v svetišču. Tam sta ob vratih stebra moči Gospodove ... Kako jima pravijo, oče?

**Romar**. Jakin in boaz.

**Deček**. Da. Potem je dvanajst volov, ki držijo morje. Potem so vrata v sveto, kjer so mize in svečniki. Kadar vrata odpirajo, škripljejo v tečajih do Betanije. Oče, ali bom res vse videl.

**Romar**. Vse. Le najsvetejšega ne, kjer čuvata keruba.

**Deček**. Ali bova darovala?

**Romar**. Spravni dar.

**Deček**. In še za mater, kakor je obljubila, ko ji nisem bolan umrl na rokah.

**Romar** (dremaje). Na ro—rokah.

**Deček** (čez hip). Oče, ali je smrt grozna?

**Romar** (zaspano). Človek ... spi ...

#### 5. prizor.

**Joel** (se približa dečku). No, mali, ne spiš?

**Deček** (živo). Kdo si, človek?

**Joel**. Pa povej ti, čigav si.

**Deček**. Očetov in materin iz Engadi. Jutri bom daroval v svetišču. Pa da veš. Moj oče je močan junak in se ne boji volka. Kdo pa si ti? Berač? Moja mati je dobrega srca. Dala ti bo kruha, ko prideš mimo. Imamo pašnike in ovce in živali z grbo. Jaz pa sem prvorojeni.

**Joel**. Prvorojena, moj mali, je smrt.

**Deček**. Pa kdo je oče njen? Tisti, ki ubija, kaj ne? Ali si morda ti tudi hudoben? Pazi se! Nas je veliko in dva meča imamo.

**Joel**. Glej, glej! Dva meča celó. Pa koga neki strazite?

**Deček**. Preroka. Hudobni ga zalezujejo.

**Joel**. Pa jih poznaš?

**Deček**. Enega poznam. Oče mi je povedal zanj. Strašno nesramen človek je. Nejevernim ženam gleda v obraz.

**Joel** (veselo). Kakor starci govoriš modro. Gamalijel bi te bil vesel.

**Deček**. Kdo je Gamalijel?

**Joel**. Vesel bi te bil. (Pogleda na levo.) A zdaj spi, mali. Ni še jutro. (Se umakne za zid.)

#### 6. prizor.

**Deček**. Oče!

**Romar**. Miruj! Lezi k meni in zaspi. Nadležen si ljudem.

**Deček**. Saj bom legel. (Leže.) Da bi že bil dan.

**Slepec** (ob ognju). Obstopili so me in so lajali vame: lažnik! Nisi bil slep. Šel sem in molčal, nisem oznanil dobrotnika, ker sem se bal nasilnih.

#### 7. prizor.

**Juda** (pride z mečem po stopnicah iz vinograda. Stopi sredi pozorišča in motri spečo Mirjamo). Mirjam. Ali o meni sanjaš?

**Joel** (se mu bliža).

**Juda** (toplo). Bridka si mi postala, Mirjam, kakor kis na rano in galban in opekline.

**Mirjam** (v snu). Rabi, rabon.

**Juda** (bolno). Še v sanjah me ne spominja več. (Se nasloni na oljko, ki raste blizu.)

**Joel** (tiho). Juda Simonov, šalom lak.

**Juda** (se okrene). Lek! leša — Satan!

**Joel**. Juda, čas se je približal.

**Juda** (trpko). Obesi se, hasan Gamalijelov. (Dvigne meč.)

**Joel**. Spravi meč. Tvoje orožje je sambuka, da zapoješ in se prikupiš lepi ženi.

**Juda**. Po življenju mu strežete.

**Joel**. In če mu, ti ga ne boš ubranil.

**Juda**. Poginem ž njim. Daj, poklič! jih. Čuj, kako lajajo in si dajejo znamenje, da beže.

**Joel**. Nisem jim tovariš, ne nosim orožja.

**Juda**. Zakaj laziš za menoj? Kaj meni in tebi in njemu?

**Joel**. To uro pojdem od tebe. Tvoja vera je premogla mojo vztrajnost. Tebi je še vedno kralj.

**Juda**. Kralj ni. Ni hotel biti.

**Joel**. Resnično. Hotel ni. A zdaj je prepozno.

**Slepec** (krčevito). Dobrotnika sem zatajil iz strahu. Sram me je dneva in solnca. Kdo bo vzel žalost iz srca?

**Joel**. Da, zdaj je prepozno, Juda. Kje je ljudstvo, ki mu je cesto postiljalo? Razteklo se je. Še darovi v tvojo mošnjo so usahnili. On sam pa je kakor med levom in levitanom. Galilejo mu je zaprl Herod, Joananov rabelj in Jeruzalem je vstal proti njemu, da nima niti poti v puščavo.

**Juda** (trpko). Zato bom ostal do zadnjega pri njem.

**Joel**. Nisem vedel, da te je tako ljubil.

**Juda**. Ali sem rekel, da me je jubil? Nisem mu bližji, A kaj veš ti o tem?

**Joel**. Ne morem verjeti, da mu nisi drag. Samo lice pretvarjaš pred menoj. Ali si nabal — norec, ki ljubi za nezvestobo?

**Juda** (molči).

**Mirjam** (v sanjah). Ne izpljuni ... rabon!

**Simon** (Kefa v sanjah). Kaj? Meni da boš noge umival? Moje ribiške, lopataste?

**Juda** (bridko). Glej jih, spijo. V sanjah ljubijo in jih ljubi. Mene pa je izpljunil.

**Joel**. Izpljunil?

**Juda**. V Galileji je bilo, da je pokazal name in je rekel: Dvanajst sem vas izbral, pa eden med vami je hudič.

**Joel** (narejeno). Pa si še ostal pri njem?

**Juda**. Sem. (Trpko.) Zaradi žene.

**Joel** (odkrito). Juda! Smiliš se mi. Hodiš in ne prideš. Izbij si iz glave ženo. Saj je bila blodna.

**Juda**. Prej sem to vedel, kot ti. Molči o ženi.

**Joel**. Imam hčer devico. Dam ti jo —

**Juda** (zasmehljivo). Hasan. Ali ponoči snubiš?

**Joel** (nejevoljno). Sem mislil, da imam moža pred seboj, ki zasluži sočutje, pa sem se zmotil. Nabal si in norec. Kdo se bo prerekal s teboj.

**Juda**. Vesel sem, da si vsaj malo pokazal človeka v sebi.

**Joel**. Ali si mislil, da sem ves šakal?

**Juda**. Podoben si mu.

**Joel** (čez hip). Stopi z menoj v stran in me poslušaj. Potem pa reci: da, da! ali: ne, ne! (Stopi čisto v ospredje na levi za oljčno vejevje.)

**Juda** (je stopil mimo spečih, nato k Joelu). Kaj hočejo od mene?

**Joel**. Tebe.

**Juda**. Mene?

**Joel**. Juda, poslušaj me. Povedal bom, kakor vem in sem videl. Otroška je tvoja pamet, Juda, ne zameri. Ne zameri, zlobe ni v tebi nobene a ni tudi spoznanja slabega. Ne poznaš sebe, ne poznaš ljudi. Zato trpiš. Ne veš, da je vsakdo le samemu sebi vse. Ti pa hočeš biti sebi, ženi in kralju. A to biti ne more.

**Juda**. Ali ne vidiš, da mora biti tako?

**Joel**. Ti, žena pa on, to ne more biti. Mogoče je: ti in žena ali pa: žena in on.

**Juda**. Žena in on.

**Joel**. Ne poznaš ljudi. Kje neki si spoznal ženo, da ji veš srce? Pri bratih ne, ki so vzdržni v belem oblačilu.

**Juda**. Molči o bratih.

**Joel**. Ne govorim o bratih. Govorim o ženi, Juda. In resnično ti povem: ta žena te je ljubila!

**Juda**. In če bi me bila... Zdaj sem izbrisan celó iz njenih sanj.

**Joel**. Jaz pa ponovim: malo veš, Juda, o ženi! (Čez hip.) Kdo pa bo povedal, kaj je žensko srce? Ali je ogenj, ki seje luč, ali je voda, ki odseva luč? Ali je nebo v Elulu ali je nebo v Šebatu, ali je vedro ali je oblačno? Glej jezero! Vsak dih ga zgane, vsak žarek dvigne meglo iz njega. Tako je žensko srce. Žena, ki je enkrat ljubila, ne more več popolnoma pozabiti. Saj si bil luč v njej in veter, ki je vzbiral njen val. Saj je ljubila sebe v tebi, svojo kri, svoje pleme, svoj rod. In če ljubimo zares sebe v drugem in ona še ljubi sebe, glej, tedaj si še v njej, kakor si bil.

**Juda**. Z besedo ne obudiš mrtvega. Ugasnil sem v njej.

**Joel**. Ugasnil si. Saj tudi zvezda ugasne, ko je dan. Pa ko bo mrak, bodo zopet vstale zvezde na nebo.

**Juda**. Saj želim, kar golčiš, a ne morem verjeti.

**Joel**. Pomisli, kako se je zgodilo. Ti sam si prišel k njej in si ji rekel: Žena, našel sem kralja. Nespa-

metni! Nisi se prej posvetoval s pametjo svojo, da ne bo volila tebe za dobro novico, temveč da se bo ogrela za razodetega. Pa reci, da ni takoj verjela vanj? Pa reci, ali nisi tisto uro ugasnil v njenih očeh? Pa reci, ali te more videti, dokler njega vidi? Dokler vidi kralja? (Težko.) Juda, skrij ji kralja.

**Juda**. In če ji ga, ali me bo ljubila. Izgubljenega bo objokovala.

**Joel**. Govoriš, a misliš ne. Jaz pa mislim in pravim: Kadar njega več ne bo, ji boš ti bližji. Poznam ženo. Nobena se ne joče rada sama. Objokovala bo njega, a ga bo tebi.

**Juda**. Zoprni sem ji. Sovraži me.

**Joel**. Nagli človek. Ali nisi verjel moji besedi, da žena ne sovraži, kar je enkrat ljubila. Pa še to ti povem. Se najbolj trdosrčna je mehkejša, ko je izgubila. Ona bo izgubila in bo rekla pri sebi: Izgubila sem ga. Ni bil kralj. Videla bo tebe in bo rekla: Bil je Juda, je zvest in je ostal.

**Juda**. Saj se ne bo to zgodilo.

**Joel** (nestrpno). Pa se bo zgodilo. Že same solze izmijejo sliko njegovo iz nje in bo vstala zopet iz motnega tvoja podoba v njej. Pa da bi se solz žena ne nasitila, ne izplakala do dna? Veruj mi, da poreče: Čemu jočem? Za njim, ki ni bil kralj? Ali jočem za človekom, ki je bil in ga ni več, ali pa jočem za kraljem, ki nikoli bil ni. Čemu jočem? Človeka tistega ni več in kralj nikoli bil ni. Neumna sem. Senco objokujem. Tako bo rekla in boš blizu in boš tolažil: Mirjam!

**Juda** (vneto). Mirjam!

**Joel**. Tolažil jo boš in porečeš: Mirjam, ne bodi mu bridka. Saj ni vedel, kaj ti je obljubil.

**Juda**. Ali si izmišljevalec pravljic?

**Joel**. To ni pravljica, to je modrost življenja. In iz te modrosti ponovim: Posušila bo solze zaradi njega in bo videla tvojo dobroto in boš njen, kakor nisi bil nikoli prej. Otroci se spomni, ki jih razvaja stara mati, in pomni, da je tudi žena otrok.

**Juda**. Ali je razvajena? Sto bridkih poti je prenesla, žejo in glad.

**Joel** (sanjavo, nato vsiljivo). V Magdali ima hišo. Ni je darovala, še je bil ogenj v njej. V Magdali je postelja. Razvezal ji boš pas in jo nesel v škrlatne blazine. Vsa je bela, vse madeže je izprala s solzami. Vsa je ogenj, kakor kača se je tajila dolgo.

**Juda** (zasopiha). Satan si, hasan Gamalijelov.

**Joel**. Morda sem satan, a ti ne bodi nabal in norec.

**Juda**. Pa saj bo vedela, da sem ga sovražno zapustil.

**Joel**. Kaj bo vedela? Ali te ne podi sama v stran? Pojdeš k njemu, kakor gremo po slovo. Poljubiš ga v pozdrav. (Tiho). Mi pa bomo vedeli po tem znamenju, kateri je pravi. Samo to, Juda.

**Juda** (resno). Bojte se ga! Smokvo je preklel ob poti in se je posušila. Ali nisi videl.

**Joel**. Nisem videl, hodil sem v mraku. Pa kaj bi tudi s suho smokvo. Koliko jih je v deželi suhih!

**Juda**. Bojte se ga!

**Joel**. Ali se ga bojiš ti? Ali te je preklel, dasi je vedel že od začetka, da mu ne boš zvest do konca. Pa saj je tudi postavil dal, ki mu brani kleti. Saj je rekel: Ljubite jih, ki vas preganjajo.

**Juda.** Nabal! Govoriš jasno, kakor bi bil pravičen, zato, ker si rekel noči dan in dnevu noč.

**Joel** (zasmehljivo). Zato, ker si rekel noči dan in dnevu noč, si vzel meč za brambo, a boš moril.

**Juda** (mirno, bolno). Pojdi v miru! Meni ga je žal. Ni bil, kakor so bili drugi ljudje.

**Joel** (zase). Ni bil, je rekel, že mu je sodil. (Glasno). Grem, Juda. Pa zdaj vedi svoj del. Ne bo ti rekla žena: iši — moj mož, ne boš sedel ob kralju, še v Magdali ne boš vedril. Gamalijelovo zlato pa bo spravil tisti, ki pride v sanhedrin.

**Juda** (zaničljivo). Trideset denarjev bo dal, saj ga poznam, ceno za sužnja.

**Joel** (resnično začuden). Za kralja, človek? (Se obrne). Šalom lak, Juda. Stoj verno s človekom, ki ti je rekel, da si hudič.

**Juda.** Čakaj!

**Joel.** Grem. A če hočeš, pridi za menoj.

**Juda.** V sanhedrin, v sobo sodnikov?

**Joel.** V hišo velikega duhovna. Tam so zbrani. Anan, Kajafa in Gamalijel.

**Juda.** Ne pojdem.

**Joel** (odhaja). V hiši velikega duhovna, razumeš. Anan, Kajafa in Gamalijel. (Izgine nizdol k mestu.)

### 8. prizor.

**Juda** (buli predse, posluhne Mirjami, ki šepeta v sanjah). Ali si mene šepetala, sladka?

**Mirjam** (v snu). Nečisti, smrdeči... duh Azazel...

**Juda** (strašno). Smrdeči... Znorel bom (Se bori sam s seboj, nato naglo za Joelom).

### 9. prizor.

**Človek** (ki je bil slep, se dvigne in gre vzdolž ozadja za han in kliče). Vstanite pravični in se dvignite z menoj, da s šibo izženemo sodnike, ki so mi vezali jezik, da nisem klical resnice in razodel dobrotnika, ki mi je odprl oči.

### 10. prizor.

**Levi** (na klopi se je zbudil). Nekdo je klical. Kdo? (Se ozira.) Vsi še spijo. Ali sem bešen ali nisem?

**Simon** (Kefa v sanjah). Tonem, drži me, gospod!

**Levi.** Simon Kefa ima meč za stražo in spi. Smejati bi se, pa sem žalosten prehudo.

**Natanael** (se zbudi). Ali ti govoriš, Levi?

**Levi.** Govorim. Glej jutro je blizu, a sem truden, kakor da sem vso noč delal. Čudno jutro, ne dan, ne noč.

**Natanael.** Glej tam sinu Cebedejevega, kodro-lasca. Ni spoznal zlobe, ne laži, ne žene.

**Levi.** Kaj ne! V spanju pa je naslonil glavo nanjo, ki je bila blodna do las.

**Natanael.** Zdaj je čista do temena. Ali si jo kdaj videl, da ni jokala?

**Simon** (Kefa v spanju). Pravijo, da si Joanan, da si od mrtvih vstal —

**Levi.** Kako je Simon star. Ali je to noč tako osivel?

**Natanael.** Vsi smo kakor otroci, ki so jih ostavili. Vsi se sušimo, odkar je žalostna Gospodova beseda.

**Levi.** Ali mora iti v Jeruzalem?

**Natanael.** Saj so vendar prazniki. (Se zablika.)

**Levi.** Glej, blisk. Strašno jutro. Kakor da bo začelo deževati smolo in pepel nad mesto. Poglej, kri nad templjem. (Gleda v ozadje.)

**Natanael** (gleda v ozadje in stegne roko). Kakšna višina je tam. Zakaj je včeraj potrkal Jakobu na rame in rekel: Glej, tvoja prvorojena!

**Levi.** Ali je mislil smrt? (Glas fanfare.)

**Natanael.** Čuj, dan trobijo. Vrata v templju kriče.

### 11. prizor.

**Pesem** (stopnic iz ozadja). Z veseljem me napolnjujejo, ki mi govorijo: v Gospodov hram bomo stopili.

**Odpev.** V tvojih vratih stojimo, Jeruzalem.

**Spev.** Jeruzalem mesto utrjeno. Vanj stopajo rodovi, vsi rodovi Gospodovi, kakor jim je postavo dal, da ga hvalijo v mestu svetem.

**Odpev.** V mestu svetem so stoli za sodbo in stoli kraljev. Na stolih sedijo in sodijo.

**Spev.** Prosite Jeruzalemu miru, prosite obilnosti njim, ki ga ljubijo.

**Odpev.** Zaradi bratov svojih in sosedov, prosite miru, zaradi hrama Gospodovega, Jeruzalemu miru.

### 12. prizor.

**Romar** (se dvigne). Jutro je. Oj sinko, na noge. Ponoči si bedel, zdaj si zaspal jutro, moj prvorojeni.

**Deček.** Bedim, oče. A prvorojena je smrt. (Gresta v ozadje in izgineta nizdol.)

**Spev** (v dalji). Naj ne spi, naj ne dremlje, ki te varuje.

**Odpev.** Naj ti vodi nogo, da ne padeš —

**Levi** (žalostno). Učenec z mečem je star in spi, učenec s kodri je mlad in spi in žena, ki joče, je trudna solz in spi.

**Natanael** (žalostno). Duh temote pa hodi, zmišlja zvijačo in je zanko nastavil.

**Spev.** Kaj mu bodo dali?

**Odpev.** In kaj dodali za jezik lažnivi? (Molk.)

### 13. prizor.

**Suzana** (s harpo, poje nekje v hiši).

V zemlji saronski so vse vode splahnile,  
vetri kedarski so vso roso popili,  
še terebintam se veje suše.

### 14. prizor.

**Natanael** (je stopil k Simonu Kefi). Simon bar Jona, vstani.

**Simon.** Sara! Samo še mreže izperem. (Spreglela.) Nisem v Galileji.

**Levi.** Nisi, Kefa, ribič Gospodov.

**Simon** (si mane oči). Bil sem v Galileji in mlada Sara je bila z menoj v čolnu.

**Levi.** Pa si se zbudil in si sivec. Iz mladosti si ohranil v sivo starost smeh na licu.

**Simon.** Sladko je sanjati o mladosti in domačem kraju

**Natanael.** Zato pa si petelina zaspal, ki je odpel že v tretje.

### 15. prizor.

**Mirjam** (se vzdrami, bolešno). Kje je Gospod? Čuvajte ga!

**Joanan** (izpregleda ob njej). Zbudila me je pesem. Kdo je pel?

**Mirjam** (obupno). Umrili so ga. Niste ga čuvali.

**Levi**. Sanje so v tvojih besedah, žena.

**Mirjam**. Smrt je v mojih besedah, brat.

**Simon**. Kaj si videla?

**Mirjam**. Videla sem svetlo sobo s sedemdesetimi sedeži —

**Spev**. V mestu so stoli za sodbo —

**Odpev**. Sedijo na stolih in sodijo.

**Mirjam**. Vstali so s stolov in so majali z glavami. In so postavili dve priči za steno in so prižgali luči, bi ga skušali.

**Levi**. Gotovo zato, da bi ga v besedi ujeli in jo potrdili s pričami.

**Mirjam**. Da bi ga sodili v smrt. (Zakrije obraz.)

**Simon**. Ne joči, sestra. Sanje so sanje. Nič ni bilo.

**Mirjam**. Bilo je. V hiši duhovna pod Svetim.

**Levi**. Ne sodijo v hiši duhovnov.

**Mirjam** (uporno). A bilo je, kakor sem rekla. Prišel je človek med nje in je vprašal: koliko daste? In človek na desni je vstal in je rekel...

**Simon**. Kaj je rekel?

**Mirjam**. Po postavi in pismu, je rekel. Oni na desni je prikimal. Oni na sredi se je zasmel: nič več, nič manj kakor za sužnja.

**Levi**. Trideset denarjev.

**Natanael**. Ceno poznaš. Se si mitničar.

**Mirjam**. Na vrt naj ne hodi, tam se je zgodilo, da so ga prijeli.

**Simon**. Na vrtu?

**Mirjam**. Na vrtu s stiskalnico. Tam so sence, tam ste spali, tam je molil. Od doline gor so prišli z lučmi in vrvmi in z orožjem.

**Simon**. Z meči?

**Mirjam**. S poljubom.

**Joanan** (se nasmeje). Od bedastega hudiča je tvoji sen, sestra.

**Simon** (se oddahne). Tvoje sanje, moje sanje. Bil sem v Galileji s Saro enajstletno, pa sem siv in star. (Govori tiho z Natanaelom in drugimi.)

### 16. prizor.

**Joanan**. Veruj, sestra, od bedastega hudiča, od Azazela — — —

**Mirjam**. Azazel nima moči do mene, kadar je Gospod blizu.

**Juda** (izza zidu). Pa zakaj so tulili šakali vso noč, ki sicer spijo v njegovi bližini.

**Mirjam** (se ozre, se strese). Glejte ga! (Mirno.) Morda si jih z mečem ti sam nagnal v bližino, ker ti je suknja rosna in raztrgana od trnja.

**Juda** (samozavestno). Bedel sem in čuval Gospoda, ko si ti spala.

**Mirjam** (tiho). Poznam te iz omedlevice v Magdali. Tvoje orožje ni meč.

**Juda**. Zares! Ljubša bi mi bila sambuka.

**Mirjam** (sovražno). Azazel!

**Simon** (pristopi k Judu). Juda, bodi zahvaljen za stražo. Jaz sem spal. (Se ozre po drugih.) Takoj grem h Gospodu. Od mene samega naj izve za nezvestobo.

**Joanan**. Simon, grem s teboj (Gresta v vežo.)

### 17. prizor.

**Simon** (v veži). Gospod, star sem.

**Ješua** (v hiši). Kje so moji, Simon?

**Simon**. Vstali so in so žalostni, Gospod.

**Ješua**. Žalostni ste. Pa vsi niste žalostni, Simon.

**Simon**. Gospod, že veš za greh —

**Natanael**. Gospod bedi. (Gre v vežo.)

**Levi**. Simon mu toži nezvestobo. (Za njim.)

**Juda** (zmedeno). Nezvestobo? Katero? (Se obrne v vežo.)

### 18. prizor.

**Mirjam** (trdo). Juda, stoj!

**Juda**. Kličeš?

**Mirjam** (vsiljivo). Tvoje orožje je poljub.

**Juda** (zasmehljivo). Ali naj z mečem ljubim?

**Mirjam**. S poljubom ubijaš! (Se zbere, izpremenjena.) Kdo so? Kajaša, Anan in, in, in —

**Juda**. Gamalijel.

**Mirjam** (se strese). Zdaj vem, da veš.

**Juda** (se zataji). Ne razumem te, žena. (Hoče iti.)

**Mirjam**. Stoj! (Ga potegne za roko.)

**Juda**. Kaj hočeš?

**Mirjam** (mirno). Juda! V Magdali je moja hiša in vrt z oljkami in jezero. Pojdi, Juda, v mojo hišo v Magdali. Tvoja je.

**Juda**. Pojdem, Mirjam. Le slovo bom še vzel od Gospoda, kakor si želela.

**Mirjam** (veselo). Pojdeš? Ali se ne lažeš? Ne hliniš?

**Juda**. Ne hlinim, Mirjam. To uro jutri.

**Mirjam**. To uro... jutri... jutri? (Se strese.) Jutri? (Zavpije.) Danes, Juda!

**Juda** (mrzlo). Jutri to uro sem rekel.

**Mirjam** (stegne roke z razprtimi prsti proti njemu). Jutri to uro. (Se zasmee.) Pa naj ti bo po besedi in kletvi. Jutri to uro! A v mojo hišo ne! Moja hiša, moja streha, moj vrt, moja voda je božja — K o r b a n, K o r b a n, K o r b a n!

**Juda** (mirno, rahlo zasmehljivo). Zdaj jemlješ, a pride čas, ko boš dala. Zdaj kolneš, a pride ura, ko boš blagoslavljala. Leki lešalom, Mirjam.

**Mirjam**. Azazel, prokleti! (Strmi nemo za njim, ki je izginil v vežo.)

### 19. prizor.

**Pesem** (halel). Obsuli so me in oblegli.

**Odpev**. V Gospodovem imenu pa sem se maščeval nad njimi.

**Pesem**. Obsuli so me kakor čebele in so se vneli kakor ogenj v trnju.

**Odpev**. V Gospodovem imenu pa sem se maščeval nad njimi.

**Pesem**. Kamen, ki so ga zvrgli zidarji, je postal temelj.

**Odpev**. Gospod je to storil, čudoviti v naših očeh.

### 20. prizor.

**Ješua** (v veži). Vzdignimo se. Čez dva dni bo Velika noč in Sin človekov bo izdan, da bo križan.

**Simon**. Gospod, zakaj si žalosten, ali nimaš mene in bratov? (Tišina.)

Ješua (pomenljivo). Glejte, Juda Simonov. Prijatelj! Kar misliš storiti, stori hitro.

Juda. Kdo te razume, rabi?

Joanan (živo). Nesrečni človek in počasni. Po oprasku, ki ti ga je naložil, hiti! (Tišina ko v grobu.)

## 21. prizor.

Mirjam (se strese, stegne roke). Gospod, ne hodi. Gospod, v smrt greš! (Počasi proti veži. Harpa.)

Suzana (kliče). Mirjam, kje si? Z Joano te iščeva. Gospod je krenil čez potok.

Mirjam (bolna do skrajnosti). Za smrt sem te mazila. Dobri! Ni se še razletel vonj narde iz tvojih las! Rabi, rabon! (Se zgrudi na stopnice.)

Suzana (pride iz veže). Mirjam!

Joana (za njo). Sestra!

Mirjam (bolno). Pustite me! Naj umriem pred njim. (Zastoče.) Rabi, rabon! (Se onesvesti.)

Zastor.

KONEC.

# NA SANEH. MATIJA MALEŠIČ.

Ko pogreznena v skladovnico kožuhastih plaščev, zimskih rut, debelih koev se vrača gospa Jelenova s hčerko Julko z malomestne predpustne veselice. Sani drče naglo po gladkem sanincu; konja dirjata ko veter, zvončki na njihovih komatih cingljajo enakomerno in ubrano; v mesečni noči poka mráz in se ostro zaletava v obraza; kočijaž na sprednjem sedezu cinca z glavo na desno in levo, ko da dremlje.

»Zakaj molčiš?« vpraša gospa Jelenova, skuša obrniti glavo in pogledati hčerko. Ali — e, kako skrbno jo je zavil avskultant dr. Jelič.

Hčerka se skuša zdrzniti ko prebujena iz lepih sanj. Pa so nametali toliko kožuhovine tesno okoli nje, da se ji ne posreči. »Mislim!« odgovori poltiho.

»Na ples?«

»Tudi na ples!«

Molk.

Tako prijetno je v mehki kožuhovini pol sedeti, pol ležati na saneh, hiteti z vetrom v mesečno noč, prisluškovati cingljanju zvončkov na konjskih komatih, pustiti mrazu, da reže v obraz, odganja spanec, opominja, kaka udobnost je skladovnica kožuhovine, budi sveže misli.

»Ali si dobro odeta? Te ne zebe?«

»Ne, mama!«

»Mene je dr. Jelič zavil ko svojo lastno mater. Ni ganiti se ne morem. Kdo bi mislil, da tiči v tako mladem in prijetnem gospodu toliko skrbnosti in izvežbanosti.«

Molk.

»In obzirnosti in prikupljivosti.«

Molk.

»Trikrat me je vprašal, če sem dobro zavita.«

Molk.

»Si videla, kako se je elegantno priklonil, prijel ponujeno desnico, jo dvignil k ustnicam in jo poljubil?«

Molk.

»Pravzaprav mi je bilo malo nerodno in nisem vedela, ali naj mu roko pustim, ali odtegnem, ali se spodobi eno ali drugo. Mislim, da drugo, ker drugače bi je ne poljubil. Kaj misliš?«

»Ne vem!«

»To so vse kaj drugega ti gospodje, ki pridejo iz tujine k nam, ko tisti, ki vzrastejo pri nas. Vse drugo obnašanje, vse elegantneje, vse prikupneje.«

Molk.

»Poglej na primer filozofa Maliča...«

Hčerka se skuša iznova zdrzniti pod skladovnico kožuhovine.

»V vasi že še shajaš z njim — ali v salonu! Si opazila, kako neroden in neokreten je?«

Hčerka skuša potegniti roko izpod kožuhovine, da si popravi šal, ki ji je zlezal na čelo.

»Ko se pari najurneje in najveseleje vrté, ko igra godba najlepše, pride k tebi in ti pripoveduje, kako lepa noč je zunaj, kako krasno vožnjo bom imela v mesečni zimski noči, kako me zavida zanjo. In kako tesno je človeku v tej soparni dvorani, v tej prisiljeni in pobarvani zabavi. Pomisli, ali je to okusno?«

Molk.

»In vselej, kadar pride v govoru do tega, da bi moral izreči besedo gospa, se mu ustavi. Le s silo in nejevoljo in z nekim čudnim izrazom na obrazu jo izreče. Kaj ga kdo sili? Saj ni, da bi moral! Saj ga nisem prosila, da me pride dolgočasit.«

»Od mladih nog je pri nas ko doma in...«

»In... in... Mar je meni gospa ali negospa! To je sam čutil, da se mu v salonu ne sme zareči, da bi mi rekel teta; da tudi ne gre, da bi ko doma opravil brez gospe in tete s samim vi. Dobro oči imam in nos, ničesar mi ne prikrije. Misliš, da nisem opazila, da je le radi tega začel z gospo in prisedal k meni, ko je avskultant plesal s teboj, ker je videl, da oni dela tako? Sam bi v svoji neokretnosti nikdar ne prišel na to.«

»Ali mama! Janko... Janko Malič je bil pri nas ko doma že takrat, ko oče še ni začel vinske trgovine na debelo.«

»Tem slabše zanj, da je začel obračati plašč po vetru.«

»Saj ga ne obrača! Ravno s tem, da se mu zareče s teto, ste izrekli, da ga ne obrača.«

»Pa ga skuša obračati. Ali smo sedaj drugi ljudje ko tedaj, ko smo imeli malo trgovinico in preprosto vaško gostilno? Vidiš, to mi odgovori! Ali smo drugi?«

Julka molči.

»In ti pride po drugih na to, da bi mi pravzaprav moral izkazovati malo več časti ko navadni vaški teti. In se preмага in poniža in z mučeniškim izrazom na obrazu iztisne skozi zobe besedo gospa in te pri tem pogleda, da veš, koliko ga je stalo premagovanje in da misli drugače.«